

AZ ORSZÁGOS
M. KIR. MINTARAJZISKOLA
ÉS
RAJZTANÁRKÉPZŐ
ÉRTESITŐJE

AZ 1904—1905. TANÉVRŐL.

KÖZLI

AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA.

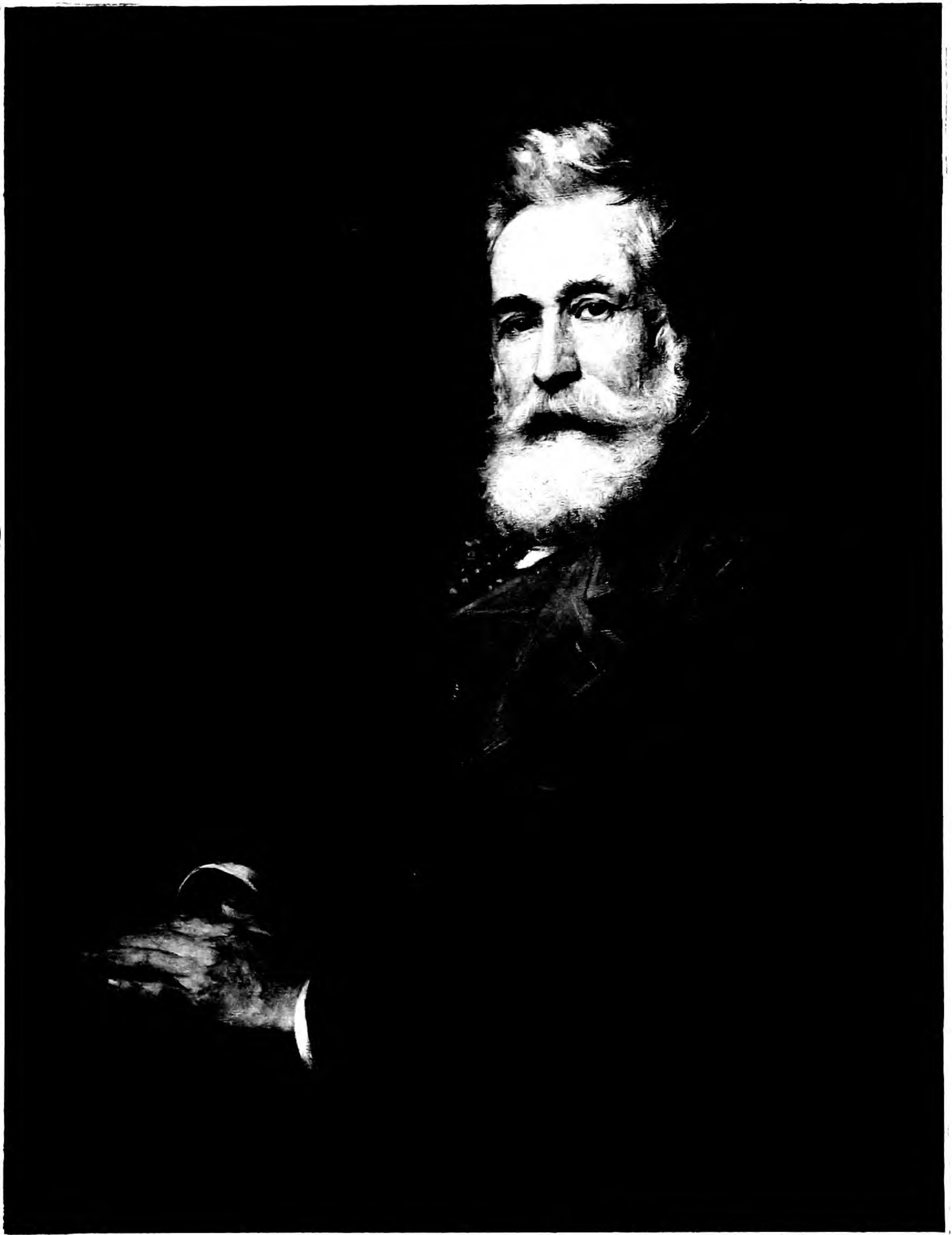

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

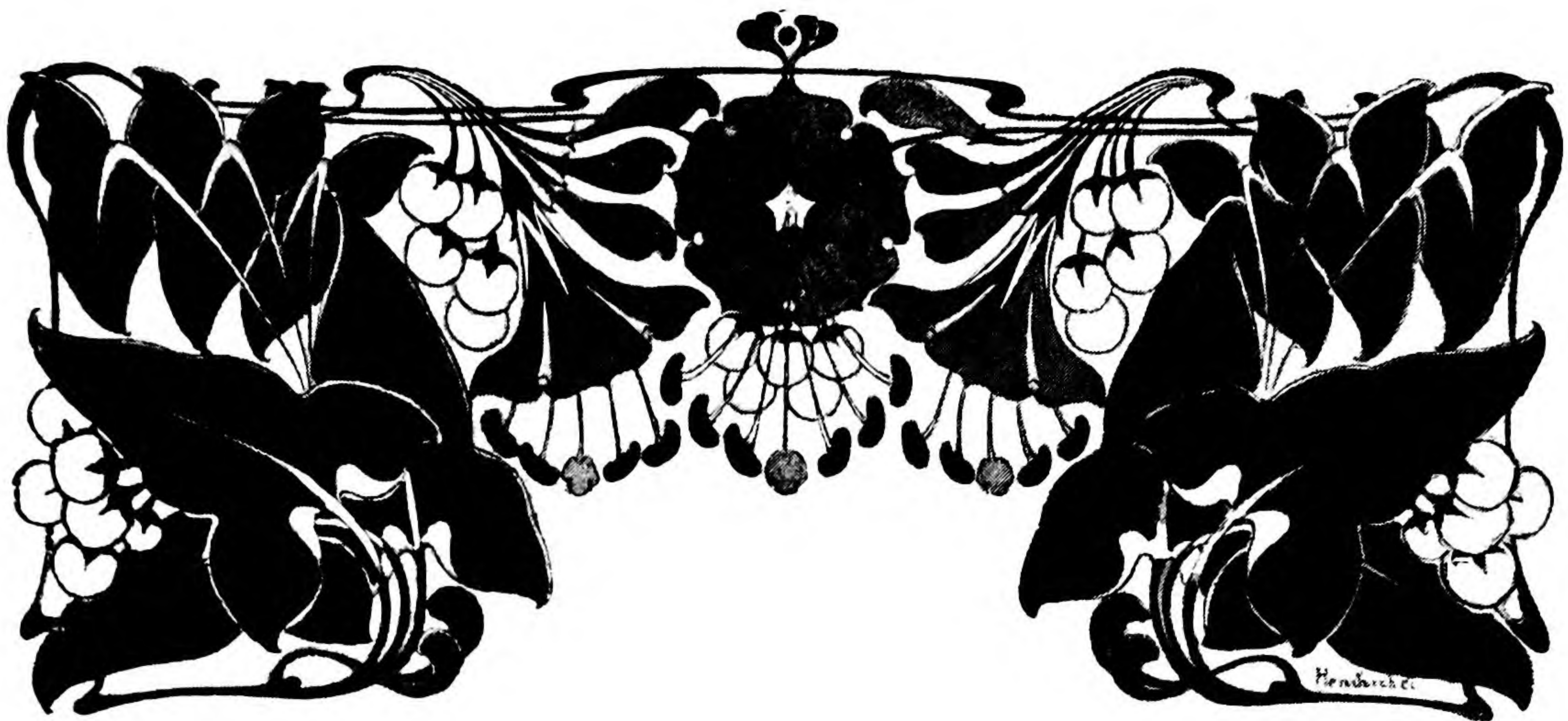
1905.

MAGY. KIR.
II. FESTÉSZETI
MESTERISKOLA

Festette: Ballo Ede.

Laff

Tervezte: HENDRICH ANTAL

I.

LOTZ KÁROLY.

(Tanulás, egyéniség.)

Irta Tardos KRENNER VIKTOR.

Nagy ember vagy?

— Becsületesen törekedtem.

— Te túlságosan szerény vagy, ez bántó.

— Hát szerény se legyek? nem akartalak sérteni.

— De mégis bántasz, mert bár nem tartom sokra tudásodat, te magadról nem tarthatsz olyan nagyon keveset.

— Majd önérzetesen beszélek.

— Úgy, úgy. Hiszen mi újabbak mind önérzetesek vagyunk, az önérzet feneketlen zsák, kiki annyit szór belőle, a mennyi csak tetszik, de a szerénység, a te szerénységed szinte szemrehányás legalább is határtalan arrogancia!

— Haha! no az én nem vagyok.

— Hiszen tudsz te sokat, de nem jársz a mi utunkon.

— Mindenki a maga útján jár, ez egyéni hajlandóság; megszabadultok egy concurrenstől.

— De nem vagy a fegyvertársunk! (dühösen) Hiszen mi elismerjük, hogy nagy ember vagy — de — mondom szoborra méltó — meglátod szobrot állítunk neked! — De (hizelegve) kérlek — halj meg — no halj meg (gyengéden lenyomja a kerevetre, amaz socratesi mosolylyal hunyja le szemét.)

— Ha épen kívánod — csináltam egyet-mást — (elszenderedik).

★

Különös vonása ennek az ellentmondásokkal bővelkedő mai időnek, hogy bár folyton folyvást egyéniségért rikongatnak a művészetben, a valódi tartalmas egyéniséget csak hidegen szeretik: meghalva. Ott fekszik az egyéniség fogasa az inyencz tálban, elsiratója aspik könyeket ejt rá, érzelmi és értelmi zöldségek salátájával díszesíti, krokodilkeserv eczetével locsolgatja, s rávilágít a halotti fáklyák lakomai lusterével a kedves halottra: Kedves, mert halott. «A *mi* nagy halottunk!» «Nem engedjük, nem adjuk!» «Oh, ő a mi vezetőnk! Légy velünk!» «Most, hogy már nem lehetsz!» «Elszorul a szivünk — jaj!»

A dolog nyitja abban lehet, hogy szeretik némely urak *magukban* azt, a mit egyéniségnek szoktak nevezni, a *más* egyéniségét azonban nem szeretik. Hanem ha szeretik, hát azért, mert nem nagyobb a magukénál. Persze a melyik nagyobb, a melyik túl magaslik a modern czopf látkörén — a modern czopf sokkal ki-

méletlenebb megszorítója az egyénnek, mint a régi — mondom, a kik nagyon is nagyok — legjobb, ha agyon hallgatjuk. Úgyis meghalnak s aztán kitudódik, hogy nagyok, mi meg addig leszünk nagyok, a míg élnek.

Innen van, hogy élő nagyjainkkal foglalkozni nem aktuális tárgy, várunk kell, míg megzendülnek BEETHOVEN gyászzenéje és WAGNER göröngyvető sirató accordjai, mikor is nagyjaink elérik az általok elérhető népszerűségnek zenithjét. A ki akkor hidegében nem ír róluk, témakésett ember. Ilyen témakésett vagyok most én is. Mesterem volt, tanítványa vagyok. Nem beszélek az érzéseimről, ravatalánál a fülem hallatára mondtak el néhány gyásztirádát — bizonyos tirádákat értek — hogy kétség fog el, ha fájdalomról kellene szólnom nem hatna-e az decoratív tremolobánatnak.

Veszem LOTZ KÁROLY-t mint példát. Vonjunk le e példából annyi tanulságot, a mennyit élete, művészete tartalmaz. Vizsgáljuk LOTZ élete tükrében például ezt a kérdést: tanul-e az egyéniség? Romlik-e az egyéniség a tanulástól? Többre menne-e tanulás nélkül? Vagyis: milyen viszony van tanulás és egyéniség között.

★

LOTZ KÁROLY a bécsi RAHL-nak volt tanítványa; annyira beleélte magát formabeszédébe, hogy úgyszólván második RAHL-lá lett, s mestere, nagymérvű munkálatainak egy-egy részét; nyugodtan bízta rája. Még a pesti Redut, a Nemz. Múzeum falképei is teljes RAHL-másolatok. De a másolat szó itt nem úgy értendő, mintha

9

LOTZ mestere képeiből egyes alakokat elcsent volna, hanem belé hatva a mester szellemébe, annak művészetét gyökeréig fogta meg s a megtalált kulccsal egészen mestere szellemében, de *önállóan* alkotta meg akkori falképeit. Vagyis eleinte a másolásnak legszellemesebb módját űzte. Olyformán, mint a hogy LENBACH megkísérelte egyszer VAN DYCK, máskor REMBRANDT ismét más-szor RUBENS elképzelési és csinálási módjának nyitjára jutni. Ilyen hatással volt POUSSIN BÖCKLIN-re, VERONESE MAKART-ra (CATHARINA CORNARO). RAFAEL-ről tudjuk, hogy mestere egy képét úgyszólván csak variálta. Maga MICHEL ANGELO kezdő műveiben erősen támaszkodik mesterére, úgyszintén az antik szobrászat remekei erős hatással vannak rá. Hiteles VAN DYCK-ről a következő feljegyzés. RUBENS egy este szokása szerint lóra ült, hogy üdülést szerezzen a napi munka után, s tanítványai együtt ott maradtak műtermében; kissé mókás volt a hangulat s így megesett a dolog, hogy RUBENS egyik munkában lévő arczképén letörlődött a még nedves festék, széjjelmázolódott az alak egyik keze, nem kis ijedelmére a tanítványoknak. De vállalkozott VAN DYCK a kiigazításra. Munkája sikeréről tanuskodik RUBENS mondása: No ezt a kezet nem rosszul festettem meg. Annyira otthonos volt VAN DYCK mestere szellemében.

Mi következik ebből? El nem muló nevek viselői pályájukat utánzással kezdték a szó mechanikusabb vagy magasabb értelmében és mégis egyéniségekké bontakoztak, csak úgy, mint a mi LOTZ KÁROLY-unk.

Ez vagy azt jelenti, hogy *nem árt* a nagy egyénnek ez az utánzás kezdetben, vagy azt, hogy egyáltalán

csakis így éri el a szédületes fokot, melyet mégis mint önállót, mint senki máshoz nem hasonlót látunk megnyilatkozni. Van eshetőség, mikor a tehetség igen gyöngye, beleragad példaképébe, mint a légy a mézbe, s annak egyes külsőségeiben eviczkélve azokból soha ki nem bontakozik. Ez áll a kicsinyre, de azt hiszem maradjunk a nagyoknál; a kicsinyek eredetisége vagy copista volta az ő privat ügyük és a cultur-történettől könnyen elválasztható.

Azt látjuk tehát, hogy LOTZ KÁROLY copista volt, mint minden nagy művész kezdetben; de ha minden nagy művész így kezdte, mi értelme a mai szörnyűködő riadozásnak, mikor valamelyik legfrissebb culturdada félelmetes arczczal regél a babonás csemetéknek a szűz-tehetség tanulással való megrontásáról. Ez a szepegés teszi őket bátrakká, sőt arczátlanokká a tanulás elleni küzdelemben. Az eredmény máris megvan: alapelv a művészi analfabétaság. A tudatlanság ingadozhatatlan bázisán veti meg lábait a ma lángesze, sörényét hátra vetve daczosan szegzi fitoskáját a napnak ő, az *elvből tudatlan*. De ő megköveteli, hogy *tőle* tanuljanak, tőle, ki senkitől nem tanult. Vajjon indokolt-e ez a félelem, mely ily daczossá teszi? Mert hiszen mi az egyéniség. Olyan valami hajlitható, idomítható, rontható? Vagy talán consequens, vaserejű, el nem téríthető erő?

Azt hiszem, hogy a ki egyéniségről beszél, úgy tartja, hogy az valami megmásíthatatlan. Hát mit is akarnak a legfrissebb jelen óriásai, kik minden évben más módon döngetik a halhatatlanság kapuját, hogy eredetiségöket igazolják, holott voltakép bolondosok és nevet-

tetően furák? Ezek az egyéniség-keresők. Keresni azt szoktuk, a mi nincs meg, de ezek meg sem találhatják a mi nincs meg, mert hisz annak már eleve meg kellene lenni, ha ugyan ők eredetiek. Mert ha az egyéniség megtalálható, ha beutazzuk a félvilágot, hogy valahol ráleljünk, akkor az tán valahol rajtunk kívül esik? s a valaki, a ki állítólag rá akadt, nem különb, mint az aranyóra szerencsés megtalálója, aki óvakodik azt a rendőrségre vinni? A mi rajtunk kívül van, az vagy másé — ez a lopás — vagy akárkié — ez a közhely. — De közbevág valaki: Nem úgy! mi *magunkban* keressük az egyéniségünket! — Vagy úgy! vagyis keressük magunkban, hogy mit is akarunk mi volta-képen? Már most: lehet-e egyéniség, a ki nem tudja mit akar? a ki keresi, hogy mit is akarok én hát az Isten szent szerelmiért!?

Nos igen, *egy cél világos* látása, annak elhatározott kitűzése, ahhoz való lankadatlan, eltéríthetlen közeledés, megtörhetlen ragaszkodás: az egyéniség legfőbb vonása. De hát mi akkor a mesterbe való elmélyedés? Hiszen a mesternek más a célja, mint az enyém; Ő más egyéniség, mi értelme lehet annak, hogy beléfurakodom, mint a kukacz belőle élek, idegen testben én, az a nagyon híres egyén, ki oly biztosan látom saját célomat? Mert nem törekedem csak egymagamban elérni?

Önmagában semmi sincs meg. A fa gyökerét a földbe furja, erejét onnan szívja, pedig más a fa és más a föld. A sas a levegő erejéhez adja a magáét, pedig más a sas és más a lég, a szellem a szellem erején emelkedik, pedig más *ez* a szellem és más *amaz*. De a

különvalóság mellett meg van mindenben az *azonosság* is. Más a fa és más a föld, de a föld szolgáltatja azt az anyagot, melyet a fa magába sziv, ez az anyag mind a kettőben *azonos*.

Más a sas és más a lég, de a testek ellenállása a lég ellenállása és a sasszárny ellenállása, mint ellenállás mindkettőben *azonos*. Más *ez* a szellem és más amaz, de mindkettőben *azonos* a közös emberi. A közös emberi, a melynek révén egymást megértjük.

Az emberi lélek minden tulajdonságából van valami mindenkiben, de nem egyforma mértékben. Ez a *nem egyforma mérték* teszi a *különbséget* az egyéniségek között, az összes emberi tulajdonok összes *jelenléte mindenkiben teszi az azonosságot*. Megértem a másiknak összes indulatait, mert *mindenik* meg van bennem is, de abban a *másikban* más indulatok az *uralkodók*, mint *bennem*. Ez a közösség és különbség viszonya az emberben.

Azon tulajdonok, melyek bennem erősebben vannak meg, mint a másikban — nála ismét mások az erősebbek — teszik az én egyéniségemet. A kimagasló tulajdonok az egyéniség gerincze, ehhez sorakoznak, alkalmazkodnak a többiek. Így LOTZ KÁROLY kimagasló tulajdona a hatalmas lendület, mely a csoportosítás fővonalának, nagy összefoglaló ívében jelentkezik. Ez az ő formális phantasiájának jelleme. Fő kedélyi jelleme valami bájos, derűs tavaszi gondtalanság, komolysága a boldogság megszokása, fájdalma: a boldogság unalma. Az ijesztő komolyság, a MICHEL ANGELES-k, BEETHOVEN-i indulat nem sajátja, azért csodálja és értékeli mindenek

fölött. Egész művészete ez említett két tulajdonságon épül, minden egyéb ezen két tulajdonság támasztéka vagy súlya már rája nehezedik. Ennek a nagy lendületnek párját a festészet történetében hiába keressük, TIEPOLO repülő angyalai ehhez képest leölt haldokló csirkék szárnycsapdosása, decadens módon sülyednek s ezért is TIEPOLO a lefelé zuhanó alakok mestere. Ő a virtuos decadens maga is *zuhanik* le a Parnassusról, ő a pompázó ürességnek, a nagyszerű festői semminek erkölcsileg elernyedett szemkápráztató mestere. LOTZ egészséges hatalmas lendülete nincs meg benne. TIEPOLO angyalai kivattázott szárnyas ballerínák, melyeket valami erőszakos vonzalom égbe látszik ránczigálni. LOTZ alakjai szárnyatlanul is lebegnek, repülnek önhatalmilag megtartóztathatlanul. TIEPOLO emeleteket rak egymásra kisebbedő ülő alakokból, felhőkarzatokat raktároz egymásra, hogy a magasság érzetét keltse fejünk felett. Valóságos istenperspectiva. LOTZ nem kisebbíti felfelé alakjait, alig van látszati méretkülönbség közöttük, nem épít fejük fölé menyország-tornyokat, de úgy érezzük, hogy lendülete festett alakjaival együtt bennünket is felragad, mi magunk is belenövünk az égbe, otthon vagyunk, az ég nem felettünk, de körülöttünk van. Ez az Olympusra ragadó ereje LOTZ-nak az ő legsajátabb sajátja az ő egyénisége gyökere, töve, lombja. Olympi formák, lendületes mozdulások, melyek nincsenek hiján a nemes érzésnek, az isteni fenségnek, derűnek, mint TIEPOLO zuhanó sátángruppjai. Ez a reménykedő felfelé törekvés látszik fiatal leányarczképein. A boldog ígéret hangulata, mely biztosan teljesül, a női arcok oly szen-

dén, de bájuk hatalmával és ezen hatalmuk ösztönszerű
 érzésének biztonságával tekintenek ránk s megragadnak
 bennünket, mert oly kevésbé kívánják azt tenni. LOTZ
 KÁROLY nem karakterizál; valami a zenéhez hasonló álta-
 lánosító erejű az ő művészete. Minden női arcképébe bele-
 cseni Psychét, Psyche mosolyog, komolykodik a leány-
 képekről, a caracteristikum csak emberi zamat az istennőn.
 De mi köze mindehhez RAHL-nak? Mért furta magát
 RAHL-ba LOTZ KÁROLY? Ujra hallom a kérdést. Emelke-
 dett-e RAHL oly magaslatra, az általános emberi érték
 meg volt-e benne, miből a tanítvány meríthetett, hogy
 a magáét is hozzáadja? Erre nem olyan egyszerű a fele-
 let. RAHL intentiói helyesek voltak, de eredményei nem
 érték el intentiói magaslatát. De LOTZ KÁROLY végbe-
 vitte, mit RAHL, a nagy művészeti műveltséggel bíró
 mester csak szándékolt. Benne nem volt meg a LOTZ
 lendülete, hanem valami germán tenyeres-talpasság, több
 erőlködés, mint erő, az is robustus, nyers. Bizonyos
 RUBENSI elevenségre törekedett. Megtörténik vele, hogy
 például a festészet Muzsája derékig egy rajz szemléletébe
 van elmerülve, derékon alul azonban olyat rúg pompá-
 san megrajzolt patájával előre felé, hogy a néző a gyom-
 rát félti. Művészetének levesében RUBENSI czombok, antik
 liliomkarok, papirtekerccszerű draperiaszélek, nehéz szin-
 foltok, calligrafikus beállítások, erős karakteristikummal
 váltakoznak, hogy mi, e leves élvezői voltakép egy
 menut eszünk végig, igaz hogy ismert, de jó firmáktól
 készített ételek alakjában. RAHL nagy erejű eclecticus,
 egyik karjával erősen nyalábolja a repülő RUBENS láb-
 szárait, melyekre HEINE tudvalevőleg hollandi sajtokat

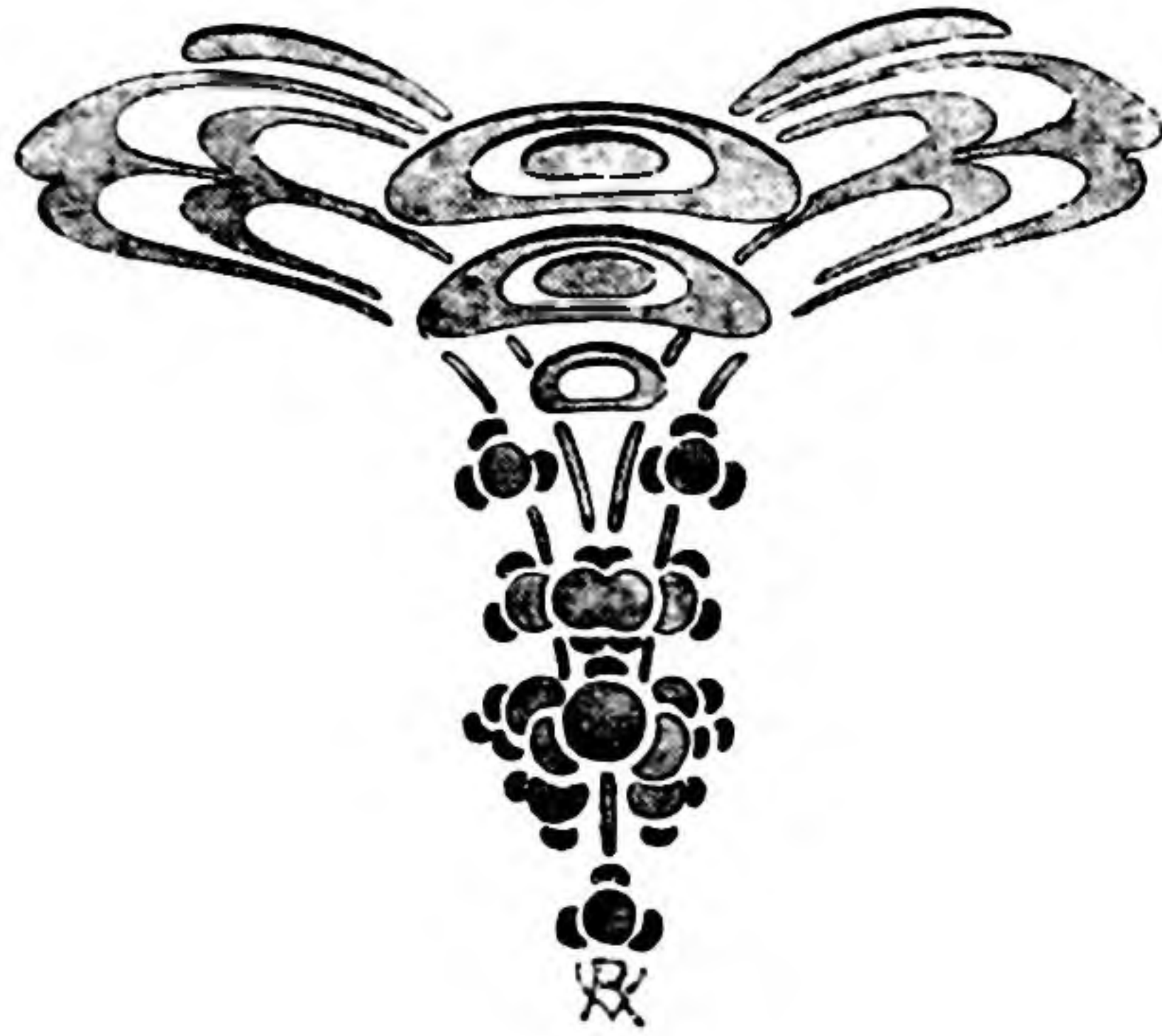
akasztott, hogy RUBENS-et jellemezze, másik karjával a miloi Venust öleli magához. Repülnek egy darabig RUBENS, RAHL, a sajtok és Venus. De RUBENS csizmája nem bírván ezt a nagy súlyt, lecsuszik a lábszárról és hullanak le a csizma, RAHL, a sajt és Venus. RAHL mestereit nem emészette meg teljesen. De VAN DYCK-ba is belekapaszkodván, néhány arczképet festett, azok magukban is elegendők volnának neve fenmaradásához. LOTZ KÁROLY belemélyedvén mesterébe — a ki inkább erős akaratu, mint bevégzett egyéniség volt — kiselejtezte lelkében RAHL disharmonikus alkatrészeit, s oly egységbe vonta saját egyéniségében, hogy külön-külön többé fel nem ismerhetők voltak. A RAHL-i rugdalózás erőteljes elevenséggé szelidült, az antik vonalschemák természettanulmányain átmelegedtek, a germán tenyeres-talpasság egészséges realitássá enyhült, de egészen LOTZ sajátja az a virtouz képesség, hogy alakok egész csoportját egy nagy lendületes ívben bírja egyesíteni, anélkül, hogy ez legtávolabbról is szándékoltnak látszanék. Ez a magyaros neki-vágás, a magyar vér lüktetése, mely LOTZ KÁROLY-t mesterétől egyenesen elszakítja. Mit látunk tehát? Vannak közös jellemvonások, melyek vonzzák egymást két külön egyéniségben, de vannak taszító tulajdonságok is. Barátaink társaságában sokszor érezzük: no ezt én is így csinálnám — no ezt még külömbül tenném meg — de már amazt semmikép se. Ilyen, közeli baráti viszony van mester és tanítvány közt. Bizonyos vonások találkoznak, mások erősítik egymást ellentétök folytán, mások gyengítik. A mestertől való tanulás vagyis: *másolás egyelőre, a választóvíz*, mely a tanítvány lelkének szilárd részeit

megtisztítja az esetlegtől s ez aztán lehull rólok. A leg-szorosabb érintkezésnél ösmerjük fel egymást emberek, sokszor oly módon, hogy még inkább megszeretjük egymást, de amúgy is, hogy gyűlölet fakad belőle, ha csalódtunk. De ez a leg-szorosabb érintkezés szükséges az egyéni tudat precis kifejeződéséhez. Ám ettől is eltekintve vannak bizonyos mesterségi részei a művészetnek, melyeknek lehető gyors elsajátítására egyedüli mód annak meglesése, hogy mesterünk ezen elemeket hogyan használja először is a *maga* módja szerint. De ez a «maga módja» a nagy stylű mesterben magában foglalja az «emberi» módot általában is, rájutunk az általános emberi, *a közös* módra, mely a saját egyéniségünk által újra unicumszerű zamatot nyer. Ezzel ellentétben az eredetieskedő mit teszen? Eleve is kitepi magát az emberi közösségből neki nem imponál semmi, senki. Ő maga *valaki*, maga szülte elmeszellet, nem szeret senkit, csodálni semmit nem csodál, csak magamagát. Sokszor halljuk ilyenektől, hogy egyéniségök akkor fejlődhetne szabadon, ha mint Robinsonok élhetnének távol minden szellemérintéstől. Minden érintés máris hamisít. Fura kettős tévedésben élnek ezek. Először magaszülte öntitánoknak hiszik magukat, kik mindentől eltépve magukban valamik, másrészt oly rontható, befolyásolható mimosa fluidiumnak, melynek Robinson szigetére kell menekülni, hogy valamikép be ne horpadjon. Hogy ezek megérdemlik-e a «homo sapiens» elnevezést, azt mindenkinek logikai gustusára bizom. Mert hiszen ők mégis megakarnák magukat *értetni*, de mikép, ha nincs emberi közösség!? Mi réven? Minek sandolinoznak

vissza Robinson szigetétől, hogy bemutassák becses magukat ez előttök alázatban fetregő publicumnak? Mi ez, ha nem a közösség valami bolondos érzete? Kis, meg nem értett rókáék visszاسompolyogtok?

★

LOTZ KÁROLY anyja vére révén, magyar lendülete okán a miénk. Hagyjuk azt a «Hessen-Homburgi» hangsúlyozását, a melylyel némely kritikusok orvul egy kis németiséget szerettek volna LOTZ KÁROLY-ra tapasztani valami kis alattomos kisebbitési szándékkal. Ő a miénk, RAHL nem bírta megrontani, mert LOTZ KÁROLY egyéniség, *magyar* egyéniség.

Tervezte: VÖGERL REZSŐ.

II.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

Alig nyiltak meg az 1904/1905. tanév elején intézetünk kapui, Lotz Károlynak 1904. évi október hó 13-án történt halálával a magyar művészetet ért súlyos csapás gyászba borította intézetünket is. Nemcsak annál a szoros érintkezésnél fogva, mely egy művészeti iskola s a művészvilág közt természetszerűleg kell, hogy fennálljon, öltött gyászt intézetünk, hanem különösen azért is, mert tanári karunk felejthetetlen volt kartársát, ifjuságunk mint iskolánk volt tanárát s az ifjú művésznemzedék melegszívű támogatóját siratta.

Lotz Károly az 1882. évtől az 1897. évig, tehát 15 éven át volt intézetünk tanára; előbb csak a gyakorló-festészeti szakosztályt, később ezzel együtt a fresco festészeti-mesteriskolát is vezette, míg az orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottságnak haláláig tagja volt.

Utolsó útjára az intézet tanári testülete és tanuló ifjusága teljes számban kísérte a temetőbe, hol a nyitott sír mellett a tanári testület és a mesteriskolák igazgatói nevében SZÉKELY BERTALAN igazgató mondott búcsúbeszédet.

Mint a rajztanárképző fejlődésének előmozdítására irányuló mozzanat, kiemelendő a gyakorló iskola létesítése,

melynek célja, hogy a IV. éves tanár-, tanító- és tanítónő-jelöltek a rajz elemi és magasabb fokú tanításában magukat gyakorolhassák. A gyakorló iskola növendékeit különböző iskolák növendékeiből toborozza korlátolt számban. Ezt az iskolát az 1904/1905. tanévben ERDŐSSY BÉLA tanár vezette az ügy iránt való szeretettel és önzetlen buzgalommal.

A mintázás az összes növendékekre kötelező lévén, a több osztályra osztott, nagyszámú növendékeknek sikeres tanítását egy tanerő alig képes végezni. Ezért az intézet RADNAI BÉLA szobrász-művész szivességét volt kénytelen igénybe venni, a ki a folyó tanévben díjtalanul segédkezett volt tanárának, LORÁNTFI ANTALnak. RADNAI BÉLA művész úrnak ezen áldozatkészségeért az igazgatóság ez úton is köszönetét fejezi ki.

Az intézet végzett nőnövendékei közül oly számosan jelentkeztek iparművészeti tanulmányaik kiegészítése végett, hogy sem számuknál, sem specziális tanulmányaiknál fogva a rendes oktatás keretébe ezeknek oktatása bevonható nem volt. Miért is külön tanfolyam volt szervezendő részükre NADLER RÓBERT tanár vezetése alatt. Ennek a tanfolyamnak fentartását fontosnak kellett tartanunk nemcsak azért, mert a növendékek már is szép eredményt értek el, hanem főleg mert üdvös, hogy a nők intelligenciája fejlesztessék s másrészt azért is, hogy azok a növendékek, a kik az oklevél megszerzése után tanítónői álláshoz egyelőre nem juthatnak, ily módon iparművészeti készült-ségük és kézi ügyességük révén tarthassák fenn magukat. Igaz ugyan, hogy ily célra külön iparművészeti iskolánk van, de abban női iparművészeti osztály nincs és nőnövendékek fel sem vétetnek; de továbbá illető növendékeink a szorosán vett iskolai képzésen túl lévén, magasabb kiképzésre tartanak igényt.

A növendékek saját tervezetüket különféle iparművé-

szeti technikákban (bársonyégetés, ezüstszál berakás és bőrmunka) készítették el, mely munkáikkal az Iparművészeti Társulat karácsonyi kiállításán s ezen társulat által rendezett aradi kiállításán részt vettek, nagy elismerésben részesültek s a kiállított munkák jelentékeny része vevőkre talált.

A múlt évi nagy szünet alatt az új tantervekre vonatkozó középiskolai rajztanárok részére NADLER RÓBERT intézeti tanár vezetése mellett három heti tájékoztató tanfolyam programmszerűen folyt le. A folyó tanévben a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak 37,735. számú rendeletével a tanítóképzőintézeti rajztanárok és rajztanítónők részére hasonló kurzusnak intézetünkben való megtartása rendeltetett el.

Növendékeink az előírt tanterv alapján általában kellő szorgalmat tanúsítottak, sőt a nem szorosan kötelező tárgyak gyakorlásában is nagy buzgalmat fejtettek ki.

Ezt a buzgalmat nagyban fokozták az alakrajz és iparművészeti rajz köréből vett feladatokra hirdetett pályázatok, melyekben vagy csak egyes évfolyamok látogatói vagy az intézet összes növendékei vehettek részt. Különösen kiemelhető az alakrajzi kompozíció és az iparművészeti rajztervezet-pályázatokon elért eredmény.

A tanév folyamán úgy a magánosok, mint társulatok, különösen iparművészeti tervezetek elkészítésével s egyéb megrendelésekkel bízták meg kiválóbb növendékeinket.

Az állat-, lórajzolás és festés gyakorlásához míg egyrészt az intézetben rendszeren eleven ló-modell volt beállítva, másrészt az igazgatóság intézkedése folytán a növendékek alkalmat nyertek arra is, hogy egy lovagló iskolában az állatok szabad mozgását tanulmányozhassák.

Szorgalmi díjakra és pályamunkák jutalmazására 1600 korona állt rendelkezésre.

Nem kevésbé jó hatással voltak a tájképfestészeti ki-

rándulások is, melyekben minden osztály — szaktanár vezetése alatt — többször is részt vett. E célra is megfelelő javadalom állítottatott be a költségvetésbe, míg a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr kegyessége lehetővé tette azt is, hogy a IV. éves tanárjelöltek, dr. PASTEINER GYULA tud.-egyetemi tanár, intézetünkön a művészetek történetének tanára vezetése mellett a husvétii szünet alatt Olaszországban tanulmányútat tehettek.

Hogy növendékeink az intézetben tanultak alapján a szünet alatt önállóan végzett munkásságukról és szorgalmukról tanuságot tegyenek, folyó évi február hóban szüneti munkáikból kiállítást rendeztek, melyet nagy és előkelő érdeklődő közönség látogatott. Ugyanezen alkalommal tisztelte meg látogatásával intézetünket dr. BERZEVICZY ALBERT vallás- és közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltósága, ZSILINSZKY MIHÁLY államtitkár, MOLNÁR VIKTOR és BONCZ ÖDÖN miniszteri tanácsosok, K. LIPPICH ELEK miniszteri osztálytanácsos, számos művész és műkritikus, valamint közéletünk igen sok jelese.

A külön akt-rajzolósi tanfolyam (szabad iskola) a most lefolyt tanévben is fentartatott, de e mellett az esti akt-rajzolóshoz az intézet minden osztályának is külön termek álltak rendelkezésre.

A növendékek egészségi állapota általában kielégítő volt; haláleset egy fordult elő. Mély részvétellel kísérték ki tanárai s társai Petényi György III. éves rajztanárjelöltet, kivel jogos remények szálltak sírba.

Fegyelmi tekintetben szigorúbb intézkedésre egy esetben sem volt szükség.

Intézetünket a folyó évben is több nevesebb külföldi szakember tanulmányozta. Ennek kapcsán említhető meg, hogy intézetünk részt vett a rajztanároknak az 1904. év augusztus havában Bernben tartott nemzetközi kongresszusán, hol intézetünket a vallás- és közoktatásügyi minisz-

terium megbizásából EDVI ILLÉS ALADÁR intézeti tanár képviselte. Iskolánk a kongresszusra francia nyelven külön, gazdagon illusztrált Értesítőt adott ki, melynek révén a külföld nevesebb szakembereinek figyelme iskolánk felé fordult s azt a szaklapokban kivétel nélkül a legmelegebb elismerés hangján ismertették; sokan pedig az igazgatósághoz intézett levelekben fejezték ki elismerésüket s az intézetről írandó cikkelyeikhez az Értesítő illusztrációinak clichéit kérték.

A magyar rajztanárok f. évi június hó első napjaiban kongresszusra gyűltek össze, mely intézeti épületünkben tartatott meg kapcsolatban a különböző iskolák növendékei munkáinak kiállításával. A kongresszuson dr. BERZEVICZY ALBERT vallás- és közoktatásügyi miniszter urat MOLNÁR VIKTOR miniszteri tanácsos képviselte.

A kongresszus három napig tartó, magas színvonalon mozgó vita során az általános rajzoktatás emelését célzó több üdvös határozatot hozott.

A kiállítást a miniszter képviselőjén kívül dr. BONCZ ÖDÖN miniszteri tanácsos, dr. K. LIPPICH ELEK miniszteri osztálytanácsos, a művészeti osztály vezetője s tanügyünk számos kiváló képviselője tekintette meg, kik a kiállítás szép sikere felett legmelegebb elismerésüket fejezték ki.

Tervezte: VÖLKEI JÓZSEF.

III.

AZ INTÉZET TANTERVEI.

A) *A rajztanár- illetve rajztanító-jelöltek tanfolyamának tantárgyai és a heti óraszámok kimutatása.*

Tantárgyak	Heti óraszám				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	14	14	14	18	60
Ékitményes rajz	8	4	—	—	12
Csendélet, rajz és festés	2	2	2	2	8
Iparművészeti rajz és tervezés.....	—	2	7	10	19
Építészeti rajz, stíl- és alaktan	—	3	3	4	10
Mintázás	4	4	4	—	12
Ábrázoló geometria	4	4	—	—	8
Látszattan és rajz	—	4	4	—	8
Művészetek története	—	—	2	2	4
Bonczalaktan	2	—	—	—	2
Magyar irodalom	1	—	—	—	1
Pedagógia.....	—	—	1	1	2
A növendékek heti elfoglaltsága	35	37	37	37	146

A tanóra-rendeket az A), B), C) kimutatásokban feltüntetett heti óraszámok betartása mellett félévenként a tanári testület állapítja meg.

B) *A rajztanítónő-jelöltek* tanfolyamának tantárgyai és a heti óraszámok kimutatása.

Tantárgyak	Heti óraszám					
	tantárgy- és osztályonként					össze- sen
	Elők.	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	12	12	12	14	14	64
Ékitményes rajz	6	6	6	—	—	18
Csendélet, rajz és festés	2	2	2	6	6	18
Iparművészeti rajz és tervezés	—	—	—	8	8	16
Mintázás	6	6	6	—	—	18
Ábrázoló geometria	—	2	2	—	—	4
Látszattan és rajz	—	—	—	2	—	2
Művészetek története	—	—	—	—	2	2
Bonczalaktan	—	—	1	—	—	1
Magyar irodalom	—	1	1	—	—	2
Nevelés- és tanítástan	2	—	—	1	1	4
A növendékek heti elfoglaltsága	28	29	30	31	31	149

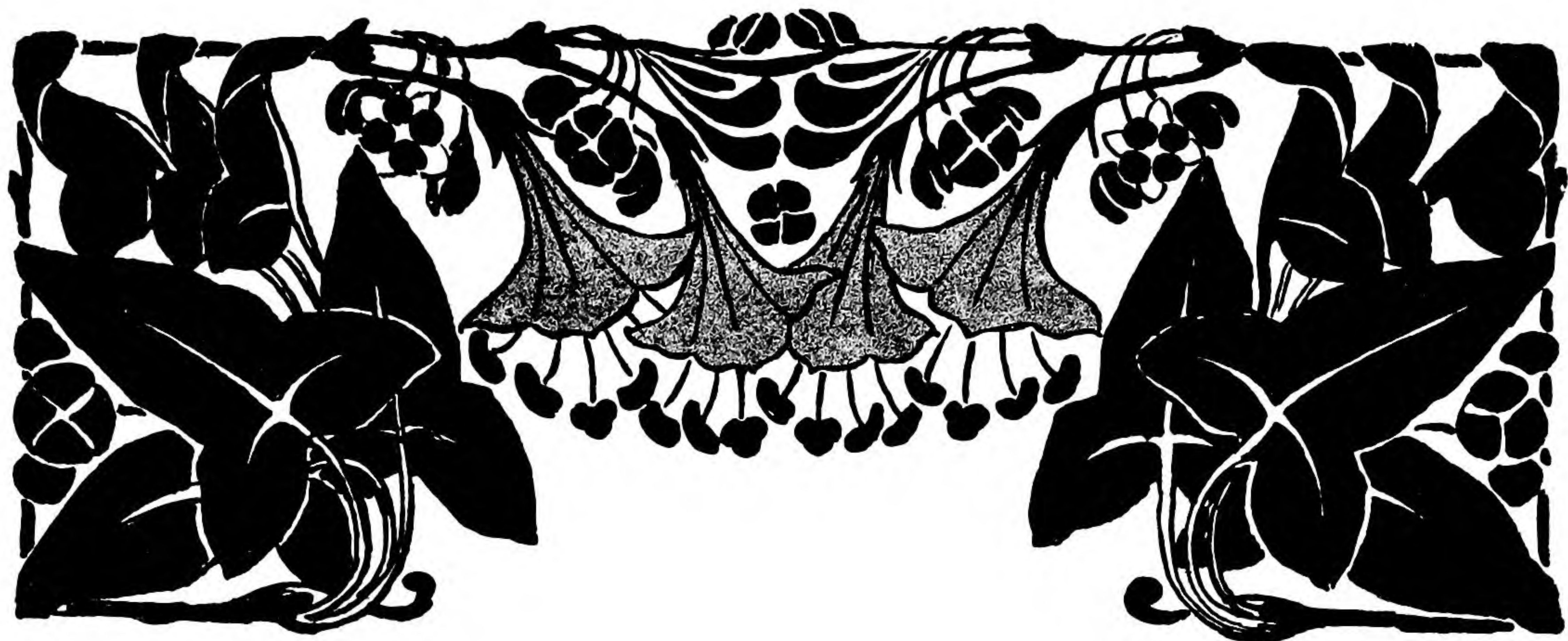
Az *építészeti stíl- és alaktan* mint *nem* kötelező tantárgy heti 2 órában a nőnövendékek részére is adatik elő.

C) *A rendes művésznövendékek* tanfolyamának tárgyai és a heti óraszámok kimutatása.

Tantárgyak	Heti óraszám				
	tantárgy- és osztályonként				össze- sen
	I.	II.	III.	IV.	
Alakrajz és festés	22	24	32	32	110
Mintázás	6	6	—	—	12
Szemléleti látszattan	2	—	—	—	2
Bonczalaktan	2	—	—	—	2
Építészeti stíl- és alaktan	—	2	—	—	2
Ábrázoló geometria és látszattani szerkesztés	2	2	—	—	4
Művészetek története	—	—	2	2	4
A növendékek heti elfoglaltsága	34	34	34	34	136

A női művésznövendékek külön órákban a csendéleti aquarell-festést is gyakorolhatják; a leendő *szobrászok* pedig a felsőbb osztályokban az alakrajznál csak az esti aktrajzolásban vesznek részt, a többi alakrajzi órákban pedig a mintázást gyakorolják.

Tervezte HENDRICH ANTAL.

IV.

A TANTERVEK RÉSZLETEZÉSE.

Alakrajz és festés.

A) Rajztanár- és tanítójelölteknél;

I., II. és III. oszt. heti 14—16 óra. IV. oszt. heti 18—20 óra.

B) Művésznövendékeknél (férfiak és nők):

I. oszt. heti 22 óra, II. oszt. heti 24 óra, III. és IV. oszt. heti 32 óra.

A *rajztanár-*, illetőleg *rajztanítójelöltek* és a *művésznövendékek* az élő minta után való *fej- és akt-rajzolást* (szénnel, krétával, rajzónnal vagy tollal tetszésszerűen módorban, színes vagy fehér papiroson) már az I. osztályban megkezdik; a II. osztályban az *akt-rajzolást* párhuzamosan az *élőfejrajzolással és festéssel* gyakorolják s ezen tanulmányokat emelkedő óraszám mellett a III. és IV. osztályban is folytatják.

Ezzel kapcsolatosan a növendékek (főleg a tanárjelöltek) szabad idejükben többek között az élő mozgó állatot (télen és rossz időben erre a célra átalakított megfelelő földszinti nagy műteremben, jó időben pedig a szabadban, az intézettel szomszédos telken), nevezetesen a lórajzolást, egész éven át élő minta után gyakorolják s ezenkívül két-

három emberi alakkal variált, hetenkint kitűzött, új és új mozdulat-kompozíció feladatokat végeznek. Utóbbi gyakorlatok vagyis «valamely meghatározott cselekvésnek emberi alakok által való grafikus kifejezése olyképpen, hogy az alakok valószínű elképzelése mellett az ábrázolásnál kellő súly legyen fektetve az alakok helyes arányaira s a mozdulat jellemző és artisztikus voltára», a középiskolai tanárjelöltek képesítő alakrajzi (akt) szakvizsgálatának egyik kiegészítő részét képezik.

Az eleven ló utáni rajzolás célja: nem az állatrajzolásnak önmagáért való művelése, hanem segédeszköz, illetőleg óvórendszer szabálya az egyoldalú ember-modell utáni rajzolásból eredhető bajnak.

A helyéből ki nem mozduló beállított emberi modell folytonos rajzolása a tanítványt könnyen szellemi renyheségbe viheti s annak a veszedelemnek teszi ki, hogy a folytonos kényelmes nézhetés az impressziót, a felfogó képesség gyorsaságát meglankasztja. Másik veszedelme az ilyen nyugodt modell utáni rajznak az, hogy a modell maga is elfáradván, bizonyos idő után elveszti az eredeti mozdulat frissességét; az izmok elpetyhüdnek s az egész beállítás elveszti élelenségét.

Az állat mozdulata azonban mindig természetes, szervezetének lényegéből folyó cselekvés.

A beállított aktnak merő ellentéte az eleven mozgó állat után való rajzolás. A be nem állítható gyors mozdulatú jó vérű ló rajzolása gyors felfogásra kényszeríti a szemlélőt. A váratlan, előre nem látható mozdulatok egész sorozatát nyeri így a tanítvány és a látott, de már elmúlt mozdulatokat újra felidézi lelkében. A rajzolásnak szelleme sebb, önállóbb iránya jön létre ily módon és *üdvös visszahatással van az emberi modell utáni gyors rajzolásra is.*

C) A rajztanítónőjelöltek alakrajzolósi tanterve ;

Előkészítő osztály. Heti 12 óra.

Szeptember közepétől a szükséghez képest karácsonyig : szoborminták (fej) utáni rajzolás, azontúl élő modell után való fej rajzolás valódi nagyságban szénnel, egyszersmind kisebbitett méretben való vázolása irónnal, krétával stb.

I. osztály. Heti 12 óra.

Élő modell után való fej rajzolás és vázolás többféle anyaggal.

II. osztály. Heti 12 óra.

Élő modell utáni fej rajzolás és festés, valamint vázolósi gyakorlatok ; az előrehaladottabbaknak akt-vázolás.

III. osztály. Heti 14 óra.

Élő modell utáni fej rajzolás és festés, valamint vázolósi gyakorlatok ; akt-rajzolás és gyors vázlatok készítése ; draperia tanulmányok.

IV. osztály. Heti 22 óra.

Élő modell utáni fej festés és vázolósi gyakorlatok ; gyors vázlatok készítése ; draperia tanulmányok, valamint az akt-rajzolóssal és festéssel párhuzamosan antique- vagy más műbecsű szoboralakok rajzolósa.

Ékítményes rajz.

A) Rajztanár- és rajztanító-jelölteknél ;

I. oszt. heti 8 óra, II. oszt. heti 4 óra.

B) Rajztanítónő-jelölteknél ;

Előkészítő, I. és II. oszt. heti 6—6 óra.

A mi az általános irányú iskolai rajzoktatást egy név alatt, a szabadkézi rajz elnevezés alatt egybefoglalva, a

rajzoktató által váltakozva végeztetik, az a szakiskolákban megosztva, de egymással szoros kapcsolatban tartva, szakokra oszlik. Míg ott a szabadkézi rajz felöleli az alak- és ékitményrajzot, tervezést, szemléleti látszattant s csendélet-rajzot és festést, addig itt ezek a szakok, bár nem teljesen elszakítva — a mi nem is volna helyes — külön-külön tárgyakat képeznek. Intézetünk tantervében, mint ilyen külön tárgyat képez az *ékitményes rajz* is.

A tanulmány kezdődik kezügyesítő gyakorlatokkal, továbbá különböző stílű vagy naturalisztikus gyümölcs-csoportok és virágokról készült neutrális színű domború minták lerajzolásával, illetőleg festésével.

1. Czeruza-rajzok fehér papíron, esetleg színes papíron fehér kréta felhasználásával; 2. ugyanilyen mintáknak aquarellben egy szinnel (szepia, neutral tinta, Payne szürke stb.) való festése fehér papíron, esetleg fehér festék hozzávételével színes papíron; 3. a friss, könnyed kezelés gyakorlására egy-két tollrajz.

Az ékitményes rajz tanításánál a főszűly a könnyed, gyors vázolás által készített pontos rajzon, az ily módon készűlt rajzok egyszerű, a tárgy természetének megfelelő, értelmes módon való visszaadásán fekszik. Az ékitményes rajznak ez a része alakilag befejezést nyer a képesítő első alapvizsgálatnál s ezután következik az ékitmények tervezése, a mely betetőzést nyer az iparművészeti tárgyak tervezésével.

Csendélet-, rajz- és festés.

(Szemléleti látszattan.)

A) Rajztanár-, tanító- és tanítónő-jelölteknél;

Minden osztály heti 2—2 óra.

B) Művésznövendékeknél;

I. és II. oszt. heti 2—2 óra.

Ezen tárgy főként a perspektivai látérzékot, a perspektivai elváltozások helyes megfigyelését s a természet-

ből közvetlenül vett impressziók grafikus, helyes és gyors visszaadását fejleszti, miért is a művészi rajztanításban nélkülözhetlen.

Indokolja ezen tantárgynak szélesebb alapon való gyakorlását azon körülmény is, hogy a modern rajzoktatás és közelebbről a közép- és egyéb iskoláink újabb tanterve is a művészeti rajzoktatás főanyagául tűzi ki ezt. A tanterv következő:

1. és 2. év. Szemléleti látszattan: Geometriai testeknek és ezekből összeállított csoportoknak, építészeti alkatrészeknek, használati tárgyaknak, kitömött állatoknak, virágoknak s csendéletszerű összeállításoknak pusztán szemlélet alapján, szabadkézzel való ábrázolása; gyakorolva a szén, kréta, ecset, czeruza használatát, gyors és könnyed kezelésben. Főszólyt fektetve a helyes látás fejlesztésére.

A rajzgyakorlatok kapcsán megismerttetése a legelemibb látszattani törvényeknek és azok gyakorlati alkalmazásának.

Gyors vázolási gyakorlatok.

A kezdők tömegesen, nagyméretű testek és testcsoportokról, lehetőleg nagymértékben rajzolnak, a haladók kisebb tárgyak és összeállítások után, különböző nagyságú rajzgyakorlatokat végeznek.

Időközönként gyakoroltatik a vetületi rajzok alapján való vázolás is, a mikor egy, két vagy több képben megadott adatok alapján a tárgynak látszati képét kell tisztán érzés után, szerkesztés nélkül, elkészíteni.

3. év. Csendélet festés: Először egyszerűbb használati tárgyak. Fokozatosan összetettebb feladatok, összeállítások. Kitömött madarak. Virág- és gyümölcs-csendéletek.

4. év. Ugyanezen feladatok tovább gyakorlása, hozzávéve esetleg egy-két kosztümös alakot.

Ezen kívül az összes növendékek időnként tanári vezetés mellett államköltségen tájképfestészeti tanulmánykirándulásokat tesznek.

Iparművészeti rajz és tervezés.

A) A rajztanár- és tanító-jelölteknél:

II-ik osztály (heti 1 óra előadás, 1 óra rajz).

A görög-római és renaissance-stil ornamentikája.

III. osztály (heti 1 óra előadás, 6 óra rajz).

a) A keleti (arab, perzsa, arab-perzsa), a középkori (román-gót) és a magyar stil ornamentikája.

b) Természeti formák (virágok, állati alakok) rajzolás és festése.

IV. osztály (heti 10 óra rajz).

Természeti formák tanulmányozása. Különféle iparágakba vágó díszítmények és plastikus tárgyaknak tervezése.

Az iparművészeti rajz fontossága kifejezést nyer azon körülményben, hogy míg az egyrészt mélyen belenyúlik a nagyművészetek területébe, addig a művészet zománczával igyekszik bevonni a legközönségesebb használati eszközöket is s vele a szép iránti fogékonyságot felkelteni, ennek szeretetét a legalsóbb rétegekbe is átplántálni törekszik.

Oktatása az ékítményes rajz folytatásának tekinthető és mint ilyen érvényesíti és tovább fejleszti az ott szerzett rajztechnikai ügyességet és ornamentalis alakismeretet.

Első része a multtal foglalkozik és a képesítő vizsgálat szabályzatának követelménye értelmében tárgyalja a *történelmi stílusok ékítményi alaktanát*, ismerteti a különféle stílusok, valamint a magyar népies művészet hagyományos motívumait, rámutat a művészi formák fejlődésére, átalakulására és kimutatja, hogy a művészi felfogás is nem ugrásszerűen, hanem fokozatosan és logikusan változott át. A múlt idők iparművészetének tanulmányozása fejleszti a szépérzéket és rávezet e művészet azon örök törvényeire, melyek minden korban egyenlően érvényben maradnak.

Ezen tanulmányok az építészeti alaktannal párhuzamosan haladó előadásokban végeztetnek, melyekben a görög, a középkori, az arab, a perzsa és a renaissance díszítmenyi formák, valamint ezen különféle stílusoknak megfelelő dekoratív elrendezési elvek ismertetnek meg.

Az előadásokat sok táblarajz illusztrálja, melyeknek feljegyzése és felvázolása a díszítmény fejlődésének dióhéjban összefoglalt történetét nyújtja.

Míthogy azonban az előadások hallgatása és ezek alatt készült jegyzetek a különféle stílusokban dívott formák elsajátítására nem elegendő, ez okból külön rajzolósi és festési gyakorlatok is tartatnak, melyekben az ornamentális anyag példaszerű díszítményi lapminták és valóságos iparművészeti tárgyak után felváltva könnyedebb, vázlatos és szigorú, pontos rajzmodorban dolgoztatnak fel. E mellett a növendékek a fekete táblán való rajzolást is gyakorolják.

Második része főleg a gyakorlati és önálló iparművészeti tervezési képességnek fejlesztését célozza. Itt a *természeti formák* beható és alapos tanulmányozása nyújtja azon formakincset, mely az *önálló tervezgetések* keretében értékesül.

A természeti formák, ú. m. növényi, állati alakok, stb. itt nem a csendélet képies értelmében ábrázoltatnak, hanem a megfigyelés az anatómiai szerkezet forma-princzipiumára irányuló, melynek alapján a természeti formák díszítményi célokra való felhasználása válik lehetővé.

A tervezési gyakorlatok:

1. *Síkdíszítmények*, ú. m.: a szövő-, agyag-, papir-, bőr-, typografia stb. iparágakba tartozó feladatok.
2. *Plasztikus tárgyak*, ú. m.: fa-, fém-, agyag- stb. iparágakba vágó feladatok.

A tervezési munkálatok kezdettől fogva — a mennyire ez az iskolában lehetséges — gyakorlati irányban határozott kiviteli anyagnak megfelelőleg oldatnak meg. A feladatok megfejtése nincsen történelmi stílushoz kötve, hanem azok dekoratív kiképzése rendszerint természeti formák anyagszerű stilizálásából indulnak ki. A különböző anyagok technikáinak megismertetésére iparművészeti műhelyekben teendő látogatások szolgálnak.

A tervezési feladatok rendszerint az egész osztálynak közösen tüzetnek ki és a meghatározott időben beadott tervezetek kritikai előadások alakjában az egész osztály előtt beszéltetnek meg.

A növendékek arra ösztönöztetnek, hogy nyilvános iparművészeti pályázatokon résztvegyenek, melyeken való részvétel sok esetben eredménnyel is jár.

B) A rajztanítónő-jelölteknél:

III. osztályban heti 8 óra rajz.

IV. „ „ 8 „ „

A rajztanítónő-jelölteknél az iparművészeti rajz és tervezés hasonló alapelvek szerint taníttatik, azon különbséggel, hogy ők a régi stílusok díszítő-formáit nem tanulmányozzák oly terjedelemben, mint a férfi-növendékek; ezzel szemben többet foglalkoznak a magyar stíl ornamentikájával, a magyar népművészeti tárgyaknak m. varrottasok-, szöttesek-, hímzések- és cserépedényeknek színes felvételével, valamint ilyen szellemben tartott tervezgetésekkel. A tervezések irányítása különösen a női kézimunkára van tekintettel.

Ezen tanévben egy iparművészeti női munkaterem is rendeztetett be, hol a végzett női növendékek saját tervezetüket, különféle iparművészeti technikákban (bársony-égetés, ezüstsál berakás és bőrmunka) készítik el.

Építészeti stíl- és alaktan.

A) A rajztanár- és rajztanító-jelölteknel:

II-ik osztály. (*Alaktan*, heti 1 óra előadás, 2 óra rajz.)

a) *Elmélet.* A művészetek rövid æsthetikája, különös tekintettel az építőművészetre.

Az építészeti stílusok áttekintése, fejlődésüknek rövid története.

Az építmény lényeges alkotó részeinek ismertetése. A szerkezeti részek rendeltetése, anyaga, technikája s egymáshoz való viszonyából levezetett, illetőleg ezekhez igazodó művészi alakítás és díszítés módja.

A görög-római és renaissancesztil összehasonlító alaktana.

b) *Rajzgyakorlat.* A legegyszerűbb geometriai alakokra redukált, csak a lényeges alkotó részeket feltüntető építészeti tárgyak szabad rajzolása, ezek orthogonális és látszati képe.

Építészeti részletek rajzolása, szemlélet és az előadás után készített jegyzetek alapján. Orthogonális és látszattani ábrázolás, árnyékszerkesztéssel.

III. osztály. (*Stíltan*, heti 1 óra előadás, 2 óra rajz.)

a) *Elmélet.* A régi keleti népek építőművészetének jellemzése és összehasonlítása. Az ókori klasszikus, a középkor, az izlam, végül a renaissance stíl ismertetése.

b) *Rajzgyakorlat.* Kisebb feladatok részletes kidolgozása, adott vázlatok alapján, az egyes stílusok figyelembevételével.

IV. osztály. (*Építészeti rajz*, heti 4 óra.)

Rajzgyakorlatok. Egyes feladatok szabad kidolgozása és kisebb önálló tervezések.

B) Rajztanítónő-jelölteknel.

IV-ik osztály, heti 2 óra és *művésznövendékeknel* (II-ik osztály, heti 2 óra).

a) *Elmélet.* Az építészeti stílusok áttekintése, fejlődésük rövid története. A görög-római és renaissance stíl összehasonlító alaktana.

b) *Rajzgyakorlat.* Vázlatszerű rajzok készítése, kisebb feladatok részletes kidolgozása. Orthogonális ábrázolás, árnyékszerkesztéssel.

Az építészet a művészeti oktatásnak fontos tárgya, mert az mintegy áthidalása a szigorú matematika-geometriának és a szabad művészeteknek; szervesen kapcsolódnak benne a tudás és ismeret a szabadabb művészi alkotással. Tanításánál tehát, elsősorban is súly helyeztetik arra, hogy az építészet az iskola nyújtotta ismereteknek és az ezekkel együtt fejlesztett művészi érzéknek érintkező pontja legyen, hol a geometria, stíl, művészi forma, díszítés és szín harmonikus egészbe olvad.

A tárgy anyaga *elméletre* és *rajzgyakorlatokra* oszlik.

Az elmélet egyik része *alaktani*, a másik *stíltani*.

Az alaktani előadás a görög, római és renaissance formákat tárgyalja. Bemutatja a tipikus építészeti formák eredetét, történeti fejlődését. Aesthetikai megítélés alá veszi azokat és rámutat ezen formák helyes használatára, alkalmazására.

A stíltani előadás mindenekelőtt jellemzi az illető népnek karakterét, ismerteti vallását, az ország geographiai-éghajlati viszonyait, más népekkel való érintkezését, történetének nevezetesebb eseményeit, szóval mindazon tényezőket, melyek művészi stíljének kifejlődésére közrehatottak. Rámutat az eredeti és más népektől átvett vívmányokra, taglalja ezek kihatását a későbbi stílusokra. Részletezi az egyes stílusoknak formáit, decoratív apparatusát s bemutatja azok legnevezetesebb alkotásait.

Az előadásokat illusztrációk kísérik a táblán, melyeket a növendékek feljegyeznek. E jegyzetek alkotják a rajzgyakorlatokban kidolgozandó feladatok anyagát s útmutatásul szolgálnak az önállóbb tervezéseknél.

A rajzgyakorlatokban párhuzamosan halad az építészeti tárgyak általános nagy alakja, főtömegének rajzolása, a részletek ábrázolásával. A részleteknek rajzolása után méretes vázlatok alapján kidolgozandó feladatok, végül kisebb önálló tervezetek következnek.

A feladatok inkább a decoratió — az iparművészet köréből meríttetnek, mint pl. szobortalapzatok, kútak, sír- emlékek, belső diszítések stb.

A rajzok általában árnyékszerkesztéssel készülnek és úgy a részletek, mint az egész objectumok távlati képei is megrajzoltatnak.

Mintázás.

A) Rajztanár- és rajztanító-jelölteknel:

I., II. és III. osztály heti 4—4 óra.

B) Rajztanítónő-jelölteknel:

Előkészítő, I. és II. osztály heti 6—6 óra.

C) Művésznövendékeknel. És pedig:

a) Leendő festőknél: I. és II. oszt. 6—6 óra.

b) Leendő szobrászoknál: I. oszt. heti 22 óra, II. oszt. heti 24 óra.

III. és IV. oszt. heti 32—32 óra.

Általános mintázási gyakorlatok az emberi test egyes részeit ábrázoló öntvények után, továbbá élő minta után fej és egész alak (akt), valamint állattanulmányok és önálló compositiok.

A *tanár-* és *tanító-*, illetőleg *tanítónő-jelöltek* ezenkívül ékítmény- és élő növénytanulmányokat végeznek.

Geometriai tárgyak.

A) Rajztanár- és tanító-jelölteknel.

1. *Ábrázoló geometria.*

I. és II. oszt., heti 2—2 óra előadás és 2—2 óra rajz.

A projektív ábrázolási módokról általában.

Orthogonális ábrázolás egy képsíkon. A pont, egyenes és sík legfontosabb vonatkozásai a képsík és egymás iránt. A hasáb, gúla, henger, kúp orthogonális képei.

Orthogonális ábrázolás két képsíkon. A legszükségesebb alapismeretek közlése után első sorban arra törekszünk, hogy közvetlen szemlélet alapján a hallgatóság térbeli elképzelő képességét kifejlesztjük. Ennek elérésére tananyagul főként derékszögű hasábokat, hasábalakú testek kombinációit használjuk, melyekből erre a célra tervezett modell- és projekciókban megrajzolt példa-gyűjtemény áll rendelkezésünkre. A növendékek kezdetben orthogonális projekciók nyomán testekből összeállításokat csinálnak, majd modellek után megadott léptékben orthogonális fölvételeket készítenek, miáltal egyrészt az orthogonális projekciókat megérteni, másrészt magukat hasonló módon megértetni képesekké lesznek. A térbeli elképzelés fejlesztését segítik elő idevágólag azon gyakorlatok is, midőn a hallgatók megadott orthogonális vetületek után látszati képeket rajzolnak kizárólag az érzésre és szemléleti látszattani ismereteikre támaszkodva. (Az ilyen és fordított eljárású gyakorlatokat lásd a csendéletrajzolásnál is.)

Folytatólag hasáb- és gúlaalakú testeken, valamint ezek kombinációin árnyszerkesztési gyakorlatokat végzünk, mely gyakorlatoknál tekintettel vagyunk az építészeti rajzolásnál használatos egyszerű helyzetekre.

Ezen — inkább gyakorlatinak mondható — feladatokkal egyidejűleg folyik az elméleti ismereteknek behatóbb tárgyalása. Nevezetesen:

orthogonális ábrázolás két és több képsíkon. A pont, egyenes és sík (határolatlan) ábrázolása. Ezeknek vonatkozásai a két képsík, újabb képsíkok, a térnegyedek, a felezősíkok és egymás iránt. Hasáb-, gúlaalakú, valamint szabályos testek különböző helyzetekben való ábrázolása. Transzformációk, síkmetszések, háló-, árnyék-, intenzitási és áthatási szerkesztések; ugyanezen feladatok hengeren, kúpon, gömbön, forgási ellipszoidon, paraboloidon, hyperboloidon és általában forgási testeken. (A másodrendű forgás-felületeken végzett műveleteknél előforduló másodrendű görbék planimetriai meghatározó adatainak kifejtésére súlyt helyezünk.) Egyszerű csavarvonalak és csavartestek ábrázolása.

Klinogonális vetületek. Klinogonális és orthogonális axonometrikus képek. Geometriai testek és testcsoportok axonometrikus képei árnyeszerkesztéssel.

2. Látszattan.

II. és III. oszt. heti 2—2 óra előadás és 2—2 óra rajz.

A centrális vetületekről általában. Előnyös látszati képek szerkesztésének föltételei.

Látszati képek szerkesztése az orthogonális vetületek közvetlen fölhasználásával. (Áthatási mód.)

Tájékozódás a négy térrétegben, viszonylatban a képsík, a középsík, a horizontsík, az első, második és harmadik parallel-síkokkal. Ábrázolás a látszati képsíkon közvetlenül. A határolatlan egyenes és sík, valamint a pont ábrázolása; ezek helyzeti és méretes vonatkozásai a főmeghatározó síkok és egymás iránt.

Geometriai testcsoportok látszati képeinek megszerkesztése modellek és egyéb adatok nyomán, távmetszési módon és általában osztópontok segítségével. Látszati képek szerkesztése közvetlenül a látszati képsíkon, az orthogo-

nális projekciók előzetes megrajzolása nélkül. (Tanulmány szempontjából a látszati képektől függetlenül, az orthogonális képeket rendszerint előállítjuk, esetenként utólag a látszati képből határozva meg azokat.)

Természet után készült vázlatoknak és rajzoknak szerkesztési helyesbítése; a rajz egyes adataiból a látszati rendszer megállapítása. Megadott részleteknek képies összeállítása. Összefoglaló szerkesztések a részleteknek szabadon való berajzolásával; a látszati szerkesztések képies kialakítása.

A gyakorlatok az elmélettel párhuzamosan haladnak. Időmegtakarítás szempontjából az előadásokat kísérő elméleti feladatokat a hallgatók mindkét tárgynál előnyomott lapokon oldják meg, csupán irón-rajzban vivén ki azokat. Különös gondot fordítunk a hallgatóságnak időhöz kötött egyenértékű feladatokkal való foglalkoztatására. Tanulmányi előhaladásukról a jelöltek, időről-időre évközben is, szóbeli feleletekkel és zárthelyi feladatok kidolgozásával adnak számot.

B) Rajztanítónő-jelölteknel:

1. Ábrázoló geometria.

I. és II. osztály. Heti 2 óra

Pont, vonal és sík ábrázolása egy, két s több képsíkon s ezeknek helyzeti és méretes vonatkozásai. Testek s testcsoportok ábrázolása és árnyékának megszerkesztése parallel (esetleg centralis) világítás fölvétele mellett. Gyakorlati föladatok.

2. Látszattan.

III. osztály. Heti 2 óra.

Látszati képek előállítása áthatási s távmetszési módon, vetületek alapján. Centralis vetületek előállítása orthogonális vetületek, vagy modellek alapján, kapcso-

latban az árnyékszerkesztéssel természetes (esetenként mesterséges) világítás fölvétele mellett. Gyakorlati alkalmazások.

C) Művésznövendékeknél.

Gyakorlati ábrázoló geometria és látszattani szerkesztés.

I. és II. oszt., heti 2—2 óra.

Geometriai testeknek és testcsoportoknak, modellek, rajzok és adatok alapján való orthogonális ábrázolása; árnyékszerkesztési gyakorlatok. Centralis vetületek előállítása; a fontosabb helyzeti és méretes vonatkozások. Összetettebb látszati képek szerkesztése természetes és mesterséges világítás mellett; természet után készült vázlatok konstruktív javítása.

3. *Elemi geometria.*

Ezen tantárgy — az intézeti évfolyamokra való tekintet nélkül — mint *fakultatív tantárgy* adatik elő heti két órában, úgy a férfi-, valamint a női hallgatóság részére.

Tekintettel arra, hogy az általános irányú iskolák tantervei a rajzoktatók részére megfelelő számú rajzórát nem biztosítanak s a rajzoktató elfoglaltságát főként elemi geometriai órák (egyszersmind rajzoló mértani és ábrázoló geometriai órák) egészítik ki, gondoskodnunk kellett arról, hogy az elemi geometria iskolánk programjában helyet találjon. Ezen tanulmány anyagának terjedelmét, a fönnebieknek megfelelőleg, az általános irányú iskolák alsó tagozatának tanítási terve írja körül. A rendelkezésre álló idő rövidsége miatt a kimerítő tárgyalásról le kell mondanunk (hallgatóságunk előképzettsége ezt részben fölöslegessé is teszi) s inkább a fontosabb részeknek módszer-tani feldolgozását vesszük célba.

Másodsorban figyelemmel vagyunk ezen tanulmány-nál az ábrázoló geometria és a perspectiva igényeire is; ezekre való tekintettel a hallgatóság elemi geometriai ismereteiben mutatkozó hézagokat igyekezünk kitölteni. Ezen célzattal szemelvényes előadásokban foglalkozunk a geometriai helyzet-rokonságokkal, a kúpszeletekkel, stb.

Művészetek története.

A) Rajztanár-, tanítójelöltek és művésznövendékeknél :

III. és IV. oszt., heti 2—2 óra.

B) Rajztanítónőjelölteknél :

IV. oszt., heti 2 óra.

Ezen intézetben a művészet-történeti tanításnak csak az lehet a feladata, hogy válogatott fejezetek, (ó-kori építészet, görög szobrászat, középkori építészet, renaissance művészet, szobrászat és németalföldi festészet) tárgyalásával fogalmat nyújtson a művészeti fejlődésről.

Ez előadásoknak egyik főkiegészítő része a szemlélet lévén, erre gazdag könyvtárunk — melyet növendékeink szabad idejükben szorgalmasan látogatnak — minden irány és szakra való tekintettel kiváló alkalmat nyújt. S így hallgatóink a tanprogrammban részletesen fel nem sorolt régi s legmodernebb művészetek — és művészekről — a legtökéletesebb reprodukciók nyomán tudomást és tájékozást szereznek.

A IV. éves rajztanár- és tanítójelöltek minden évben tanári vezetés mellett külföldi (többnyire Olaszországban) tanulmányutat tesznek.

Bonczalaktan és rajz.

Heti 1 óra előadás és 1 óra rajz.

A művészeti bonczalaktant az intézet első éves férfivövendékei a IX. ker. Tüzoltó-utczában lévő kir. tudo-

mány-egyetemi II. számú boncztani intézetben hallgatják. Az új vizsgálati szabályzat szerint a rajztanítónőjelöltek is kötelesek a művészeti bonczalaktanból vizsgálatot tenni, de ezen tárgyból az esti órákban tartott előadásokra a távol fekvő boncztani intézetbe egyrészt nem küldhetők, másrészt pedig mivel az ott előadottak nem fedik, illetőleg túlszárnyalják a rajztanítónő-jelöltekre nézve megállapított vizsgálati anyagot, ezért a nők számára intézetünkben ezen tárgyból is külön tanfolyamot kellett létesíteni.

A bonczalaktant és rajzot az I. éves tanár- és tanítónőjelöltek is kötelesek az intézetben létesített külön tanfolyamon hallgatni, illetőleg gyakorolni.

A bonczalaktani tanfolyam a nők számára tisztán arra szorítkozik, hogy abban a tanítványokkal megismertessenek az emberi koponya tipikus alapelemei, továbbá gyakoroltassék a fejnek minden lehető helyzetből való vázolása, ehhez fűződik a fej egyes csontjainak, úgyszintén az emberi test arányainak s a vázat alkotó egyes csontoknak és ízületeknek általános ismerete. Hullarészek bonczolása ebből a tanfolyamból ki van zárva.

Magyar irodalom.

Férfiaknál : heti 1 óra, nőknél : heti 2 óra.

A magyar irodalom történetét az alsóbb osztályokban azon növendékek kötelesek egy éven át, heti 1—2 órában, hallgatni, kik rajztanításra képesítő vizsgálatot óhajtanak tenni. Az új szabály szerint ezen tárgy is az első alapvizsgálat tárgyainak sorába helyeztetett.

A magyar irodalom történeti fejlődése, művelődéstörténeti keretben. A régebbi korok a XVIII. századig rövid áttekintésben, különös tekintettel a középkori könyvfestésre; Kazinczy s a nyelvújítás korától napjainkig min-

den fontosabb író, főbb munkáinak ismertetésén alapuló részletesebb méltatásban, a politikai és társadalmi viszonyok korrajzának belevonásával.

Pedagogia.

A) Rajztanár- és tanítójelölteknél:

III. és IV. oszt. heti 1—1 óra.

B) Rajztanítónőjelölteknél:

Előkészítő oszt. heti 2 óra III. és IV. oszt. heti 1—1 óra.

1. Nevelés- és tanítástan.

Az előkészítő osztály anyaga:

Lélektan, heti 1 óra. Művelődés-történet, heti 1 óra. Lélektan: A lelki élet jelenségeinek magyarázata. Művelődés-történet: A görög élet-, műveltség- és nevelés. A római élet. A középkor. A középkor lelki világa és intézményei. A renaissance. Az újkori ember. Az újkori világfölfogás és az újkori intézmények.

A III. oszt. anyaga:

A nevelés fogalma és célja. A pedagogia és ethika, a pedagogia és pszichologia viszonya. A nevelés tényezői és eszközei. A pedagogia irodalma.

Az erkölcsi nevelés. A fegyelem. A rendtartás. A szeretet és tekintély, mint fegyelmi eszközök. A jutalom és büntetés. A jutalom nemei. A büntetés nemei. A természetes reakciók tana. Megengedett és meg nem engedett büntetések. A fegyelmező eljárás módjai. A parancs és tilalom. A tanítás és példa. A felügyelet. A szoktatás. Az irányzó fegyelmezés és az akarat nevelése. A tanítás, mint a jellemképzés eszköze. Az iskolai élet, mint a jellemfejlesztés eszköze. A versengés. Az iskolai ünnepélyek. A vallásos élet.

Az értelmi nevelés. A tanítástan föladata. A tanítás fogalma. Anyagi és alaki képzés. A tanítás célja. A tanítás, mint gyakorlati ügyesség. A tanítás anyaga. A tanítás tárgyainak nevelő értéke. A tanterv. A tanterv elmélete. A tananyag fölosztása. A tanterv menete. A tanmenet. Osztályrendszer és szakrendszer. A vonatkoztatás. Az időbeosztás és órarend. A tanítás módszere és technikája. A tanítás és tanulás lélektana. A módszer fogalma. A módszeres menet szempontjai. A formális fokok elmélete. A cél kitüzése. A figyelem, szorgalom és érdeklődés fölkelte. A szemléltetés. A magyarázat. A tudás megerősítése. A tanalakok. Az előadás. A párbeszéd. A kérdés. A felelet. A tanár egyénisége, modora, hangulata. A taneszközök. A leczkék és házi föladatak. A vizsgálatok. Az osztályozás.

A rajztanítás története. A rajztanítás célja. A rajztanítás feladata az általános műveltséget nyújtó iskolákban. A rajzolás és rajztanítás alkalmával igénybe vett szellemi működések.

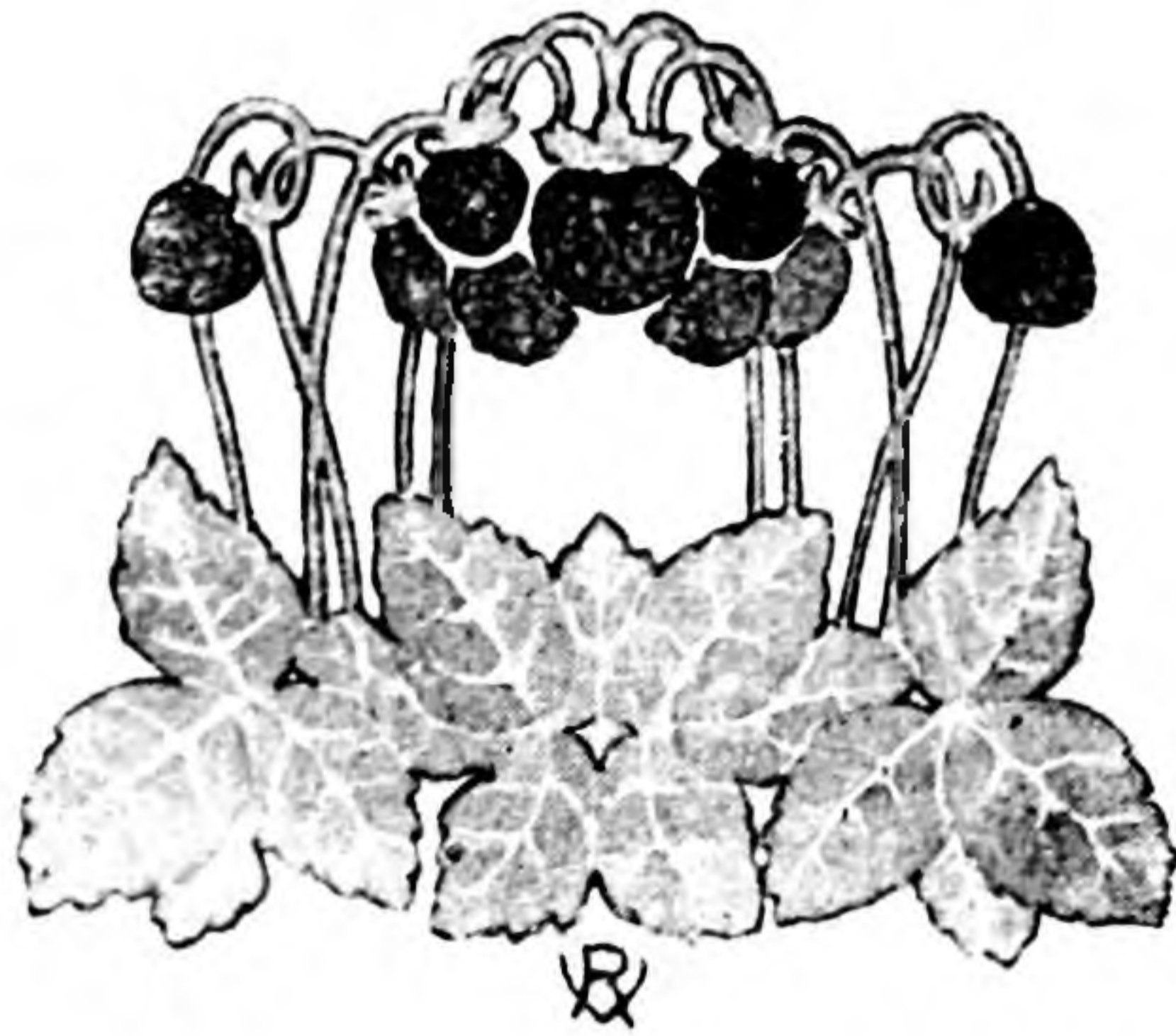
A nevelés formái, intézői és intézményei. A házi és intézeti nevelés. Az iskolák. A közoktatásügy szervezete. A népoktatási intézetek. A középiskolák. A szakiskolák. A főiskolák. Az iskolák adminisztrációja. Az igazgatás és felügyelet.

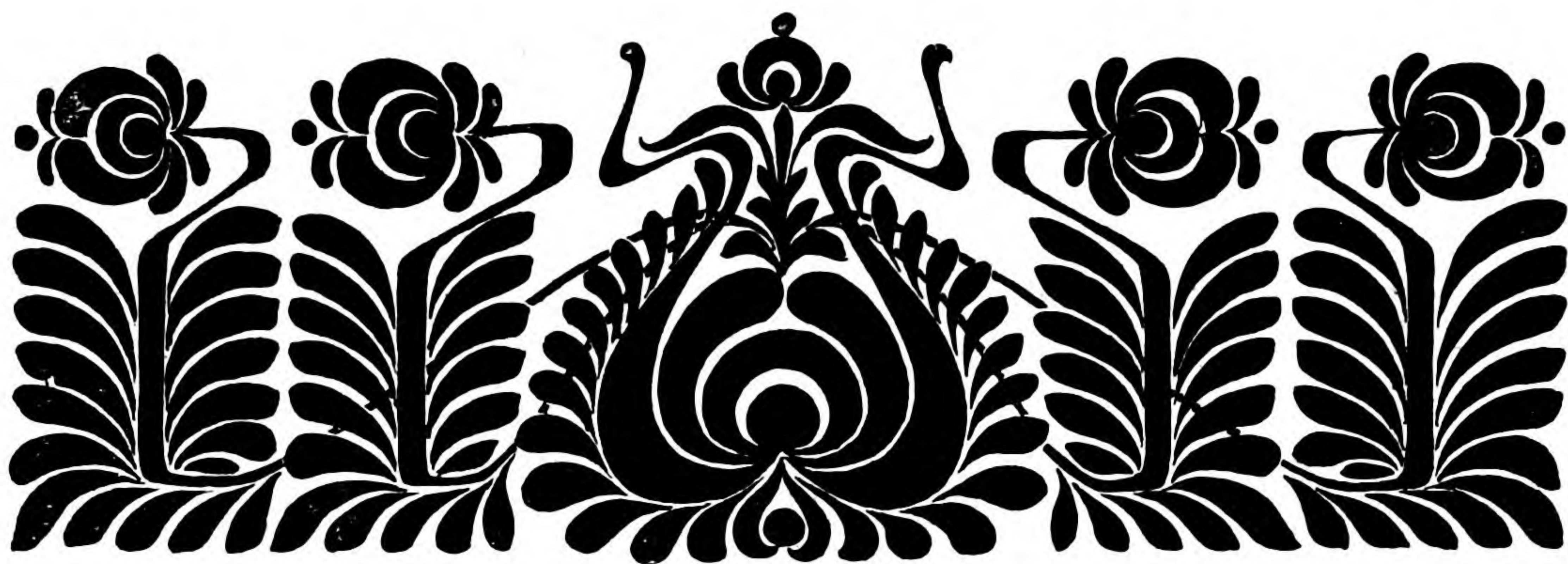
2. *Rajztanítási gyakorlat és módszertan.*

A IV. oszt. anyaga:

A rajztanárképzőben létesített *gyakorló iskola* vezető tanárának közvetlen felügyelete mellett az intézet IV. osztálybeli *rajztanár-, tanító- és tanítójelöltek* felváltva részt vesznek a tanításban. A vezető tanár előadásain kívül tájékoztató előadást tart egy-egy nyilvános iskola rajztanára: *középiszkolai* (gymnasium, reál) *tanító- és tanítónő-*

képző intézeti, felsőbb leányiskolai, polgári fiú- és leányiskolai, elemi iskolai. Ezen előadásokon az illető előadó ismerteti iskolájának tantervét, azt rajzokkal demonstrálva bemutatja, s ezzel kapcsolatban ismerteti a rajztanításban követett módszerét. A megfelelő iskolát a jelöltek ezen tájékoztató előadás után meglátogatják s az ottani rajztanítást a helyszínen tanulmányozzák.

Tervezte: HENDRICH ANTAL.

V.

AZ INTÉZET VEZETŐSÉGE.

Adámosi SZÉKELY BERTALAN:

igazgató-tanár, az intézet művészeti és tanügyi vezetője.

VÁRDAI SZILÁRD:

igazgató-helyettes-tanár, az administratio és gazdasági ügyek intézője.

VI.

AZ INTÉZET TANSZEMÉLYZETÉNEK BEOSZTÁSA

AZ 1905—1906. TANÉVRE.

AGGHÁZY GYULA:

Tanítja az alakrajzot a rajztanítójelöltek I. és III. osztályában.

Dr. BADICS FERENCZ:

Előadja a magyar irodalmat a tanár-, tanító- és tanítónőjelölteknek.

BALLÓ EDE:

Tanítja az alakrajzot és festést a művésznövendékek I—IV. *A)* osztályában.

Id. DÖRRE TIVADAR:

Segédkezik az iparművészeti rajznál NÁDLER tanárnak.

EDVI ILLÉS ALADÁR:

Tanítja az ékitményes rajzot a tanárjelöltek I-ső és II-ik osztályában és a csendélet-festést ugyancsak a tanárjelöltek III-ik és IV-ik osztályában.

ERDŐSSY BÉLA:

Előadja az ábrázoló geometriát és látszattant a tanítónőjelölteknek és a szemléleti látszattant a tanárjelölteknek és vezeti a gyakorló iskolát.

GYULAY LÁSZLÓ:

Tanítja az alakrajzot az előkészítő, II. és IV. osztálybeli rajztanítónőjelölteknél.

HAVRANEK FERENCZ:

Tanítja az építészeti rajzot, stíl- és alaktant, továbbá az iparművészeti stíltant és résztvesz az iparművészeti rajz és tervezés tanításánál a tanárjelölteknél.

HEGEDŰS LÁSZLÓ:

Tanítja az alakrajzot a tanárjelöltek I. és III. osztályában és az esti aktrajzot a művésznövendékek *A)* osztályában.

Özv. KOMÓCSY JÓZSEFNÉ:

Tanítja az ékitményes rajzot a nők előkészítő, I-ső és II-ik osztályában.

KOVÁCH GÉZA:

Előadja az ábrázoló geometriát és látszattant a tanárjelölteknek.

LORÁNFI ANTAL:

Tanítja a mintázást az összes férfi- és növendékek I., II. és III. osztályában.

NÁDLER RÓBERT:

Tanítja az iparművészeti rajzot és tervezést a tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek III. és IV., valamint a továbbképzők osztályában.

NEOGRÁDY ANTAL:

Tanítja az aquarell-festést a nők III.—IV. osztályában.

Dr. PASTEINER GYULA:

Előadja a művészetek történetét az összes III. és IV. éves növendékeknek.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF:

Előadja az elemi geometriát mint nem kötelező tantárgyat.

RÉVÉSZ IMRE:

Tanítja az alakrajzot a tanárjelöltek II. és IV., valamint a művésznövendékek osztályában.

SZÉKELY BERTALAN:

Tanítja az alakrajzi compositiót és állatok rajzolását.

Tardos KRENNER VIKTOR:

Segédkezik fentiekben SZÉKELY-nek, tanítja a nőknél az esti aktot és előadja a művészeti bonczalaktant és rajzot a nők, valamint a tanító- és tanárjelöltek részére.

Dr. TELLYESNICZKY KÁLMÁN:

Előadja a művészeti boncztant a férfinövendékek részére.

VÁRDAI SZILÁRD:

Tanítja a szemléleti látszattant a nők és művésznövendékeknél és előadja utóbbiaknak az ábrázoló geometriát és a látszattant.

Dr. WESZELY ÖDÖN:

Előadja a nevelés- és tanítástant a tanár-, tanító- és tanítónőjelölteknek.

ZEMPLÉNYI TIVADAR:

Tanítja az alakrajzot a művésznövendékek *B)* osztályában s vezeti a külön esti akt-rajzolás tanfolyamot.

Szolgaszemélyzet a következő:

Fejes József, kapus,

Bedecs Antal, könyvtárszolga.

Szakosztályszolgák:

Bosnyák László,
Dominik István,

Kuharik János,
Miklós János,

Szabó György,
Tahin János.

VII.

RAJZTANÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁGI TAGOK.

Elnök :

SZÉKELY BERTALAN,

festőművész, a mintarajziskola és rajztanárképző intézet igazgatója.

Alelnökök :

FÖLSER ISTVÁN,

műegyetemi ny. r. tanár.

SCHULEK FRIGYES,

műépítész, műegyetemi ny. r. tanár.

Bizottsági tagok :

AGGHÁZY GYULA,

festőművész, rajztanárképző intézeti tanár.

KRENNER VIKTOR,

festőművész, rajztanárképző intézeti tanár.

Dr. BADICS FERENCZ,

gyakorló főgymn. igazgató.

Dr. K. LIPPICH ELEK,

min. osztálytanácsos.

BENCZUR BÉLA,

műépítész, iparművészeti isk. tanár.

LORÁNYI ANTAL,

szobrászművész, iparműv. isk. tanár.

HAVRANEK FERENCZ,

műépítész, rajztanárképző intézeti tanár.

NÁDLER RÓBERT,

festőművész, rajztanárképző intézeti tanár

HEGEDÜS LÁSZLÓ,

festőművész, rajztanárképző intézeti tanár.

Dr. PASTEINER GYULA,

tud. egyetemi ny. r. tanár.

HOLLÓS KÁROLY,

az Erzsébet-Nőiskola tanára.

PÓRSZÁSZ JÓZSEF,

okl. mérnök, áll. főreáliskolai tanár.

HUSZKA JÓZSEF,

főgymnasiumi tanár.

Dr. RADNAI REZSŐ,

min. o. tan., egyuttal a bizottság jegyzője.

EDVI ILLÉS ALADÁR,

festőművész, rajztanárképző intézeti tanár.

RAUSCHER LAJOS,

festőművész, műépítész, műegyetemi ny. r. tanár.

KOVÁCH GÉZA,

rajztanárképző intézeti tanár.

STROBL ALAJOS,

szobrászművész, a szobrászati mesteriskola igazgatója.

Dr. WESZELY ÖDÖN,

főreáliskolai tanár.

VIII.

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOK EREDMÉNYE.

A folyó tanév végén tartott képesítő vizsgálatok eredménye a következő:

Középiskolai rajztanári I. alapvizsgálatot kiállotta	16	jelölt
" " II. " "	14	"
" " szakvizsgálatot "	30	"
Polgári iskolai rajztanítói I. alapvizsgálatot	4	"
" " " II. " "	5	"
" " " szakvizsgálatot "	6	"
Polgári iskolai rajztanítónői I. alapvizsgálatot	10	"
" " " II. " "	5	"
" " " szakvizsgálatot "	8	"

Középiskolai rajztanári oklevelet nyertek:

Bellák Vincze	Klobusitzky E. Lajos
Bors Károly	Kóris Kálmán
Ifj. Dörre Tivadar	Lichtneckert István
Fenyves Adolf	Liuba Kornél
5 Gebauer Ernő	20 Medvey Lajos
Gróh Béla	Meyer Antal
Haáz F. Rezső	Novák Rezső
Haris Béla	Oppel Imre
Harsány Lajos	Pap Nándor
10 Hendrich Antal	25 Pfeifer P. Elek
Höchinger M. Árpád	Schlosser Arthur
Jurkovich Viktor	Szentistványi Gyula
Karácsonyi Géza	Vecseri Imre
Karácsonyi István	Vögerl Rezső
15 Kellner Rezső	30 Zoltán Ödön

Polgári iskolai rajztanítói oklevelet nyertek :

Jankovics István	Löwy A. Dávid
Jancsó Mihály	Vizhányó Károly
Lábay János	Zachara Pál

Polgári iskolai rajztanítónői oklevelet nyertek :

Balló Mariska	Guttman Margit
Bosányi Ilona	Révész Györgyike
Brozik Félicitás	Rybár Marietta
Concha Mária	Télessy Ilona

Tanoncziskolai rajztanítói oklevelet nyertek :

Buncsek Rezső	Turcsányi Kálmán
---------------	------------------

IX.

AZ ORSZ. MAGYAR KIR. MINTARAJZISKOLA
és
RAJZTANÁRKÉPZŐ NÖVENDEKEINEK NÉVSORA
AZ 1904--1905. TANÉVBEN.

a) *Rajztanár- és tanítójelöltek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben:

Bardócz Lajos
Bálint József
Császár Bertalan
Csürös Béla
5 Fábián Gyula
Fischer Ferencz
Gremesperger Ernő
Hann Károly
Hellebrand Béla
10 Holló László
Hornyay László
Horváth Loránd
Hönigschmid Oszkár
Jakó Géza
15 Király Jenő

Második félévben:

Bardócz Lajos
Bálint József
Császár Bertalan
Csürös Béla
5 Fábián Gyula
Fischer Ferencz
Gremesperger Ernő
Hellebrand Béla
Holló László
10 Hornyay László
Hönigschmid Oszkár
Jakó Géza
Király Jenő
Klauz Lajos
15 Klein László

Első félévben:

Klauz Lajos
 Klein László
 Koronthály Jenő
 Köves Tivadar
 20 Lakos János Pál
 Lenkei (Killer) Jenő
 Mánczos Zoltán
 Milosavlyevič István
 Molnár Gyula
 25 Morres Hermann
 Örvös Károly
 Papp Lajos
 Rásky János
 Rusznák Gyula
 30 Székely Géza
 Tettey Emil

Második félévben:

Koronthály Jenő
 Köves Tivadar
 Lakos János Pál
 Lenkei (Killer) Jenő
 20 Mánczos Zoltán
 Milosavlyevič István
 Molnár Gyula
 Morres Hermann
 Örvös Károly
 25 Papp Lajos
 Rásky János
 Rusznák Gyula
 Székely Géza
 29 Tettey Emil

II. OSZTÁLY.

Első félévben:

Állami ösztöndíj

Balczer Rezső
 Boksay Endre
 Bründl Ödön ifj.
 Búth József
 5 Deanovič Milivoj
 Hermann János 300 kor.
 Horn Antal
 Iván Rezső
 Jaschik Álmos 300 kor.
 10 Karay Miklós 300 kor.
 Knöpfler Gyula
 Laschober Ödön
 Legát Albert
 Marián Damaszkín 300 kor.
 15 Márton Ferencz
 Milán Flóris
 Moldován Béla
 Morres Ede

Második félévben:

Állami ösztöndíj

Boksay Endre
 Bründl Ödön ifj.
 Búth József
 Deanovič Milivoj
 5 Hermann János 300 kor.
 Iván Rezső
 Jaschik Álmos 300 kor.
 Karay Miklós 300 kor.
 Knöpfler Gyula
 10 Laschober Ödön
 Legát Albert
 Marián Damaszkín 300 kor.
 Márton Ferencz
 Milán Flóris
 15 Moldován Béla
 Novák József Lajos
 Szabados Gábor
 Szentes Béla

Első félévben :		Második félévben :	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
	Novák József Lajos		Tökés Sándor
20	Szabados Gábor	20	Várady Kálmán
	Szentes Béla		Vida Árpád
	Tökés Sándor		300 kor.
	Várady Kálmán	22	Vučák Mihály
	Vida Árpád		
25	Vučák Mihály		

III. OSZTÁLY.

Első félévben :		Második félévben :	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
	Antolkovič Gusztáv		Antolkovič Gusztáv
	Barkász Lajos		Barkász Lajos
	600 kor.		600 kor.
	Fülöp Jenő		Fülöp Jenő
	Haller György		Gergely János
			100 kor.
5	Kövér Gyula	5	Haller György
	200 kor.		100 kor.
	Lahner Géza		Herritz Oszkár
	Laszgallner Oszkár		Kövér Gyula
	400 kor.		200 kor.
	Pálla Jenő		Kövári Szilárd
	300 kor.		240 kor.
	Petényi György		Lahner Géza
	400 kor.		
10	Proschinger János	10	Laszgallner Oszkár
			400 kor.
	Sándorházi V. Béla		Pálla Jenő
	Siegmund Arnold		300 kor.
	Stenhura Ödön		Petényi György †
	400 kor.		Proschinger János
	Stern Arthur		Siegmund Arnold
15	Szabad Ferencz	15	Stenhura Ödön
			400 kor.
	Tantos János		Stern Arthur
	500 kor.		Szabad Ferencz
	Trnyák Oszwald		Tantos János
	400 kor.		500 kor.
18	Vidovszky Béla		Trnyák Oszwald
	400 kor.		400 kor.
		20	Vidovszky Béla
			400 kor.

IV. OSZTÁLY.

Első félévben :		Második félévben :	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
	Bors Károly		Bors Károly
	400 kor.		400 kor.
	Dörre Tivadar ifj.		Dörre Tivadar ifj.
	Gebauer Ernő		Gebauer Ernő
	500 kor.		500 kor.

Első félévben:		Második félévben:	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Gróh Béla		Gróh Béla	
5 Hendrich Antal	600 kor.	5 Haaz Ferencz Rezső	
Höchinger Miklós Árpád		Karácsonyi István	
Karácsonyi István		Kellner Rezső	
Kellner Rezső		Lábay János	400 kor.
Lábay János	400 kor.	Liuba Kornél	300 kor.
10 Liuba Kornél	200 kor.	10 Medvey Lajos	
Medvey Lajos		Meyer Antal	500 kor.
Meyer Antal	500 kor.	Oppel Imre	600 kor.
Oppel Imre	600 kor.	Pap Nándor	400 kor.
Pap Nándor	300 kor.	Pfeifer P. Elek	
15 Pfeifer P. Elek		15 Schlosser Arthur	
Schlosser Arthur		Szentistványi Gyula	100 kor.
Tóth Gyula		Vizhányó Károly	
Vizhányó Károly		18 Zoltán Ödön	600 kor
19 Zoltán Ödön	600 kor.		

b) *Továbbképző tanárjelöltek, illetőleg okleveles rajztanárok.*

V. ÉVES TOVÁBBKÉPZŐK.

Első félévben:		Második félévben:	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Benkhard Ágost		Garzó Berthold	600 kor.
Guttmann Berthold	600 kor.	Hendrich Antal	
Mártin Jenő		Höchinger M. Árpád	
4 Voit Ervin	600 kor.	Mártin Jenő	
		5 Voit Ervin	600 kor

VI. ÉVES TOVÁBBKÉPZŐK.

Első félévben:		Második félévben:	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Kovács József		1 Rakssányi Dezső	1000 kor.
Rakssányi Dezső	1000 kor.		
3 Somogyi Ágoston			

c) *Rendes művésznövendékek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben:		Második félévben:	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Berény Róbert		Bory Jenő	600 kor.
Bory Jenő	600 kor.	Dávid Endre	
Dávid Endre		Fischer Albert	
Fischer Albert		Galambos András	
5 Galambos András		5 Jaszusch Antal	
Jaszusch Antal		Markó Lajos	
Markó Lajos		Papp Ernő	
Papp Ernő		Róth Alfréd	
Róth Alfréd		Sárkány Gyula	
10 Sárkány Gyula		10 Schum Vilmos	
11 Vágó Sándor		11 Vágó Sándor	

II. OSZTÁLY.

Első félévben:		Második félévben:	
Barner Mihály		Balczer Rezső	Állami ösztöndíj
Karczag Zoltán		Karczag Zoltán	
Lehel Ferencz		Lehel Ferencz	100 kor.
Piroska István		Piroska István	
5 Vlád János		5 Vlád János	

III. OSZTÁLY.

Első félévben:	Második félévben:
Növendék nem volt	1 Sándorházi V. Béla

IV. OSZTÁLY.

Első félévben:		Második félévben:	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Glatter Gyula		Páldy Zoltán	
Pap Emil		2 Romek Árpád	
Romek Árpád	100 kor.		
4 Spitzer Béla			

d) *Rendkívüli férfi-látogatók.*

Első félévben :		Második félévben ;	
	Állami ösztöndíj		Állami ösztöndíj
Arlow Gusztáv lovag	II. éves	Borsos Béla	I. éves
Bellák Vincze	V. «	Borzásy Béla	IV. « 300 k.
Berényi Félix	III. «	Dévay Andor	III. «
Borsos Béla	I. «	Dombi Lajos	III. «
5 Borzásy Béla	IV. « 300 k.	5 Fanta István	I. «
Chiováni Gyula	I. «	Fejes Tivadar	I. «
Dévay Andor	III. «	Gärtner Henrich	I. «
Dombi Lajos	III. «	Haris Béla	VI. «
Fanta István	I. «	Harsány Lajos	VI. «
10 Fejes Tivadar	I. «	10 Hermann Lipót	IV. « 100 k.
Gärtner Henrich	I. «	Jesovitz Arthur János	III. «
Gergely János	III. «	Jorgovits Szilárd	II. «
Haáz F. Rezső	IV. «	Kemény Nándor	II. «
Herritz Oszkár	III. «	Krausz Géza	I. «
15 Hermann Lipót	IV. « 100 k.	15 Körmendy György	I. «
Jesovitz Arthur	III. «	Lukácsi János	III. «
Jorgovits Szilárd	II. «	Matykó Sándor	III. « 150 k.
Kemény Nándor	II. «	M. Horváth Károly ifj.	II. «
Klaudi Árpád	I. «	Mészáros Miklós	II. «
20 Kővári Szilárd	III. « 240 k.	20 Mihajlovits Miklós	II. «
Krausz Géza	I. «	Molnár Mihály	I. «
Löwy A. Dávid	V. «	Mutschenbacher Ödön	II. «
Lukácsi János	III. «	Németh Kálmán	III. « 300 k.
Matykó Sándor	III. «	Nógrádi Sándor	II. « 150 k.
25 M. Horváth Károly ifj.	II. «	25 Novák Rezső	IV. « 200 k.
Mészáros Miklós	II. «	Popper Leó	II. «
Mihajlovits Miklós	II. «	Raykó Alfréd	I. «
Mutschenbacher Ödön	II. «	Schaffartsik Jenő	III. «
Németh Kálmán	III. « 300 k.	Szász István	IV. «
30 Nógrádi Sándor	II. « 150 k.	30 Szigeti Arthur	I. «
Novák Rezső	IV. « 200 k.	Tipáry Dezső	I. «
Páldy Zoltán	IV. «	Tirpák Sándor	II. «
Papp Bertalan	III. « 250 k.	Török György	II. «
Popper Leó	II. «	Turmájer Sándor	III. «

Első félévben :		Második félévben :	
35 Schaffartsik Jenő	III. éves	35 Vaitzik Jenő	V. éves
Szász István	IV. «	36 Zachara Pál	IV. «
Szentistványi Gyula	IV. «		
Szigeti Arthur	I. «		
Tipáry Dezső	I. «		
40 Tirpák Sándor	II. «		
Török György	II. «		
Turmájer Sándor	III. «		
43 Zachara Pál	IV. «		

e) *Rajztanítónő-jelöltek.*

ELŐKÉSZITŐ OSZTÁLY.

Első félévben :		Második félévben :	
Ferentzi Magda		Ferentzi Magda	
Jagodics Paula		Jagodics Paula	
Killer Jolán		Killer Jolán	
Kovács Aranka		Kovács Aranka	
5 Nagy Kornélia		5 Nagy Kornélia	
Páris Erzsébet		Páris Erzsébet	
7 Rauscher Juliánna		7 Rauscher Juliánna	

I. OSZTÁLY.

Első félévben :		Második félévben :	
Bárány Margit		Bárány Margit	
Dobranszky Mária		Dobranszky Mária	
Gruy Mária		Gruy Mária	
Jakab Erzsi		Jakab Erzsi	
5 Marschalkó Etelka		5 Marschalkó Etelka	
Niedermayer Ilona		Niedermayer Ilona	
7 Rombauer Erzsi		7 Rombauer Erzsi	

II. OSZTÁLY.

Első félévben :		Második félévben :	
Blaskovics Gizella		Blaskovics Gizella	
Borosnyay Szeréna		Borosnyay Szeréna	
Drevey Erzsébet		Drevey Erzsébet	

Első félévben:

	Állami ösztöndíj
Hevertle Margit	
5 Hiemisch Margit	
Komócsin Ilona	300 kor.
Nagy Ilona	
Payer Gizella	
Petrányi Gézáne	} rajztanárnő jelöltek
10 Radó Izabella	
Regéczy Lenke	
Ritter Margit	
13 Scheller Margit	

Második félévben:

	Állami ösztöndíj
Hevertle Margit	
5 Hiemisch Margit	
Komócsin Ilona	300 kor.
Nagy Ilona	
Payer Gizella	
Petrányi Gézáne	} rajztanárnő jelöltek
10 Radó Izabella	
Regéczy Lenke	
Ritter Margit	
13 Scheller Margit	

III. OSZTÁLY.**Első félévben:**

	Állami ösztöndíj
Cseplák Vilma	200 kor.
2 Kégly Ilona	

Második félévben:

	Állami ösztöndíj
Augusztinyi Cornélia	
Cseplák Vilma	200 kor.
Hieronymi Jolán	
Kégly Ilona	
5 Pillepich Edith	
Straub Czecczilia	
Veres Izabella	
8 Valerich Ida	

IV. OSZTÁLY.**Első félévben:**

	Állami ösztöndíj
Balló Mariska	
Bosányi Ilona	
Concha Mária	
Guttman Margit	
5 Révész Györgyike	
Rybár Marietta	300 kor.
7 Télessy Ilona	

Második félévben:

	Állami ösztöndíj
Balló Mariska	
Bosányi Ilona	
Concha Mária	
Guttman Margit	
5 Rybár Marietta	300 kor.
6 Télessy Ilona	

f) *Továbbképző okleveles rajztanítónők.*

V. ÉVES TOVÁBBKÉPZŐK :

Első félévben :

Aggházy Margit
 Blum Ella
 Előd Margit
 Hellebronth Gizella
 5 Kelety Magdolna
 Pittoni Edith
 Rauscher Lujza
 8 Schwarcz Mariska

Második félévben :

Aggházy Margit
 Előd Margit
 Kelety Magdolna
 4 Rauscher Lujza

VI. ÉVES TOVÁBBKÉPZŐK.

Első félévben :

Fuchs Margit
 2 Schedel Dóra

Második félévben :

Fuchs Margit
 2 Schedel Dóra

g) *Rendes női művésznövendékek.*

I. OSZTÁLY.

Első félévben :

1 Kolarovits Ilona

Második félévben :

1 Kolarovits Ilona

II. OSZTÁLY.

Első félévben :

Fejérvári Erzsi
 2 Grünblatt Ilona

Második félévben :

Fejérvári Erzsi
 2 Grünblatt Ilona

III. OSZTÁLY.

Első félévben :

Engel Jolán
 2 Oppel Magda

Második félévben :

Engel Jolán
 2 Oppel Magda

IV. OSZTÁLY.

Első félévben :

1 Hacker Mariska

Második félévben :

1 Hacker Mariska

h) *Rendkívüli női látogatók.*

Első félévben :		Állami segély	Második félévben :		Állami segély
Aggházy Dóra	VI. éves		Aggházy Dóra	VI. éves	
Augusztinyi Cornélia	III. «		Ballagi Ilona	I. «	
Ballagi Ilona	I. «		Blanda Federika	I. «	
Brózik Felicitás	IV. «		Brózik Felicitás	IV. «	
5 Egyházy Erzsébet	I. «		5 Dörre Irén	I. «	
Ferentzy Márta	III. «	400k.	Egyházy Erzsébet	I. «	
Friedrich Mária	I. «		Ferentzy Mártha	III. «	400k.
Fülöp Gézáné	I. «		Friedrich Mária	I. «	
Gondos Emma	V. «		Fülöp Gézáné	I. «	
10 Gregersen Raguhild	I. «		10 Gondos Emma	V. «	
Hieronymi Jolán	III. «		Gregersen Raguhild	I. «	
Horvai Ilona	I. «		Horvai Ilona	I. «	
Kiss Aranka	VII. «		Kiss Aranka	VII. «	
Müller Mária	II. «		Kiss Ilona	I. «	
15 Neményi Berta	I. «		15 Müller Mária	II. «	
Pillepich Edith	III. «		Nagy Eliz	I. «	
Reinerné Istvánffy			Ordódy Magda	I. «	
Gabriella	II. «		Schik Mariska	II. «	
Schik Mariska	II. «		Schultz Ilona	II. «	200k.
Schultz Ilona	II. «	200k.	20 Schwarz Elza	I. «	
20 Schwarz Elza	I. «		Sonnenfeld Amália	I. «	
Sonnenfeld Amália	I. «		Stankovits Eugenia	II. «	
Stankovits Eugénia	II. «		Szontagh Aranka	IV. «	
Staub Czeiczilia	III. «		Undi S. Carla	I. «	
Veres Izabella	III. «		25 Zagyva Berta	I. «	
25 Volarich Ida	III. «				
26 Zagyva Berta	I. «				

X.

STATISZTIKAI ADATOK.

a) *Az intézeti növendékekről.*

Az intézet növendékei közül volt:	I. félév.	II. félév.
Rajztanár- és tanítójelölt	93	89
Továbbképző okl. rajztanár (rendes)	7	6
Rendes férfi művésznövendék	20	19
Rendkívüli férfi látogató	43	36
Rajztanítónő-jelölt	36	41
Továbbképző okl. rajztanítónő (rendes)	10	6
Rendes női művésznövendék	6	6
Rendkívüli női látogató	26	25
Összesen	241	228

A külön esti aktrajzolósi tanfolyamot látogatta:

60 férfi és 20 nő
 Összesen

Vallásra nézve:	I. félév.	II. félév.
Római katolikus	128	122
Ág. ev.	29	29
Ev. ref.	33	36
Izraelita	38	29
Görög katolikus	4	3
« keleti román	3	3
« szerb	6	6
Összesen	241	228

Anyanyelvre nézve:	I. félév.	II. félév.
Magyar... ..	218	208
Német	12	8
Olasz	1	2
Román	3	3
Szerb	4	4
Horvát	2	2
Tót	1	1
Összesen... ..	241	228

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr által adományozott állami 15,840 K. ösztöndíjban részesült 30 rajztanár- és tanítójelölt, 3 rajztanítónőjelölt és 9 művésznövendék, összesen 40.

Horvátország, egyes megyék s egyesületek által adományozott 6300 K. ösztöndíj és segélyben részesült 6 rajztanárjelölt és 3 művésznövendék.

A kiszolgáltatott ösztöndíjak és segélyek összege...	22,640 K.
Jutalomdíj... ..	600 „
Pályadíjak	1,000 „
A növendékek munkatárának gyarapítására fordít- tatott... ..	1,380 „
Tájképtanulmányi kirándulásokra fordított... ..	1,000 „
Külföldön teendő tanulmányutakra a növendékek- nek és az őket vezető tanárnak kiszolgáltatott	2,100 „
Összesen... ..	28,720 K.

Beiratási, tan- és értesítői díjban befolyt az 1904—1905-iki tanévben: összesen 7,470 K.

A tandíj alól fölmentetett:

az <i>első</i> tanfélévben	42 növendék
a <i>második</i> tanfélévben	65 „

b) *Tan eszközök.*

A tanításhoz szükséges különféle élő növények, tárgyak, szövetek, himzések stb. a folyó tanévben is nagyobb számban szereztettek be.

A könyvtár, mely a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok főbbjeit: a képzőművészet és magasabb műipar, valamint az æsthetika, bölcsészet és szépirodalom; tanügy; történelem; művészet- és művelődéstörténelem; jelmezek és fegyverzetek; archeologia, heraldika, mitologia és vallástörténet; geometria; művészeti technikák; földrajz, utazások, népisme és monografiák; természettudományok; ember- és állatboncztanok valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket tartalmazza, — a szükséghez képest szintén gyarapított.

A könyvtárban 1905. évi január hó 1-én 6,874 kötet és 65,911 műlap volt, összesen 187,162 korona 24 fillér értékben.

A könyvtár olvasó-termeit úgy a tanárok, valamint az intézet növendékei s mások ismereteik gyarapítása céljából sűrűen látogatták.

Az intézet felszerelésének, butorok, taneszközök stb. 1904. év végi leltári összálladéka volt: 90,062 darab 294,724 kor. 40 fill. értékben. Tanszerek, tananyagokra és könyvtárra, valamint előminták díjazására 20,000 koronán felül fordított.

XI.

KIVONAT

AZ INTÉZET FELVÉTELI- ÉS RENDSZABÁLYAIBÓL.

1. Az «*orsz. magy. kir. mintarajziskola és rajztanárképző*»-nek feladata rendszeres tanítás útján a jelenkor igényeinek és az ország szükségletének megfelelő *rajztanárokat*, illetve *rajztanítókat* és *rajztanítónőket* szakszerűen kiképezni, — valamint tehetséges ifjakat és nőket, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a *festészetre* vagy *szobrászatra* szánják magukat, a szükséges ismeretek nyújtása és tehetségüknek gyakorlati fejlesztése útján, művészi hivatásukra előkészíteni.

2. Az intézet, hivatásához képest, három szaktanfolyamot egyesít magába, ú. m.:

- a) a *rajztanár- és rajztanítójelöltek*,
- b) a *rajztanítónő-jelöltek* és
- c) a *művésznövendékek* (leendő festészek és szobrászok) tanfolyamait.

Ezen rendes tanfolyamokon kívül: *rajztanárok*, *képző- és iparművészek* részére egy külön esti szabad *aktrajzolás* tanfolyam tartatik fenn, melyre korlátolt számban tandíjmentesen vétetnek fel a jelentkezők.

Fentartatik továbbá egy úgynevezett *gyakorló iskola* is oly célból, hogy a IV. éves *tanár-, tanító- és tanítónő-*

jelöltek a rajz elemi és magasabb fokú tanításában magukat gyakorolhassák.

3. A *rajztanár-*, illetőleg *rajztanító-jelölt* tanfolyama *négy évre* terjed.

A *rajztanítónő-jelöltek* tanfolyama szintén *négy*, illetőleg *öt évre* terjed. És pedig:

a) Oly jelöltekre nézve, kik *elemi tanítónői oklevéllel* birnak, a *négyévi* tanfolyam kötelező.

b) Oly jelöltek, kik elemi tanítónői oklevéllel nem birnak, hanem a felsőbb leányiskola hatodik osztályát végezték, a négy évi rendes tanfolyamot megelőző *előkészítő* osztályba vehetők fel. Ezek tanfolyama tehát *öt évre* terjed.

A művésznövendékek tanfolyama általában nincs az évek bizonyos számához kötve; de a rendes tanfolyam itt is *négy évre* terjed.

4. A tanév I. és II. félévre van osztva.

Az első félév szeptember elején kezdődik s deczember 22-én végződik.

A II. félév január elején kezdődik és június közepén végződik.

5. *Új jelentkezők korlátolt számban*, rendszerint szeptember hó *első* napjaiban vétetnek fel. A vallás- és közoktatásügyi minister úr 1904. évi május hó 26-án 44.220. sz. alatt elrendelte, hogy *ezentúl tanévközben rajztanárjelöltek egyáltalán fel nem vehetők.*

Az intézet I., II. és III. éves növendékei és a továbbképző osztálybeliek a *következő tanév* első felére: *június* hó közepén, a tanév második felére pedig: *január* hó első napjaiban az *összes* növendékek kötelesek *beiratkozni.*

6. A növendékek lehetnek *rendesek* vagy *rendkívüliek.*

A *rendes* növendékek kötelesek azon évfolyamnak,

melyre beiratkoznak, összes tárgyait rendesen hallgatni, illetőleg gyakorolni; a *rendkívüli* növendékek pedig az egyes tantárgyakból tetszés szerint választhatnak, de a választott tantárgyat szintén kötelesek rendesen gyakorolni, mert ellenkező esetben az illető növendékek az intézetből kilépetteknek tekintetnek.

7. Mindenik növendék felvételének, illetőleg a felvételi vizsgálatra való bocsátás *előfeltételei* (melyeket születési, orvosi és iskolai bizonyítványokkal igazolni tartozik) a következők:

a) a betöltött 16-ik korév;

b) ép látóérzék;

c) megfelelő általános tanulmányi előképzettség s némi gyakorlottság a művészeti rajzolásban. Utóbbinak kellő foka külön felvételi vizsgálat útján igazolandó.

8. A felvétel feltételei a tanulmányi előképzettséget illetőleg a következők:

a) A *rajztanár*-jelöltekre nézve: *középiskolai* (gymnasiumi vagy reáliskolai) érettségi bizonyítvány.*

b) A *rajztanító*-jelöltekre nézve: elemi iskolai *tanítói oklevél*, esetleg középiskolai érettségi.*

c) A *rajztanítónő*-jelöltekre nézve: 1. elemi *tanítónői oklevél*, esetleg *középiskolai érettségi* bizonyítvány; 2. a *elsőbb leányiskola hatodik* osztályának elvégzése.**

d) A *rendes művésznövendékek* (férfiak és nők) felvételére megkivántatik, hogy előzetesen valamely *közép- vagy polgári-iskolának*, illetőleg *felsőbb leányiskolának hat* osztályát végezték legyen.

Kivételesen rendkívüli látogatókul az oly jelentkezők is felvehetők, kik a fenti tanulmányi előképzettséget igazolni nem képesek, vagy a rendes növendékek számára

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvánnyal bíró jelentkezők fel nem vehetők.

** Más hasonértékű hat osztály alapúl el nem fogadható.

előírt tanulmányi rendtől eltérőleg kívánják látogatni az intézetet. A választott tantárgyakból való megfelelő gyakorlottságot azonban — külön felvételi vizsgálat útján — ezek is igazolni tartoznak.

9. A felvételi vizsgálat a rajztanár-, tanító- és tanítónő-jelöltekre nézve a következőkből áll: *Alakrajzból*. Szobor-mintáról egy fej, — *Ékítményes rajzból*. Féldomború minta, — és a *Szemléleti* látszattanból egyszerű geometriai testcsoport lerajzolása.

A *művésznövendékek* egy fejet élő minta után tartoznak lerajzolni. Idő: 4 óra.

Oly jelentkezőkkel szemben, kik ezen próbarajzolások alkalmával a művészi tehetség jelét kellően nem igazolják, a *felvétel feltétlenül megtagadható*.

10. A felvehető új növendékek a vizsgálat eredményének kihirdetése napjától számított három napon belül kötelesek beiratkozni, illetőleg a beiratási-, tan- és értesítő-díjakat lefizetni, mert ellenkező esetben a számukra fenntartott helyre igényt nem tarthatnak.

11. *Minden növendék beiratási* díjul 4 koronát és értesítői díj fejében 2 koronát fizet.

A *rendes* növendékek *félévi* tandíja 10 kor.; a *rendkívüli* növendékek *félévi* tandíja 40 kor., mely a beiratkozás alkalmával lefizetendő még az esetben is, ha valamely növendék tandíjmentességért folyamodott is. A tandíjmentesség esetén a befizetett tandíj visszaadatik.

A javító- és pótvizsgálati díjak a vizsgálat megkezdése előtt az igazgatóságnál nyugtatvány ellenében fizetendőek be, mely a vizsgálatra való jelentkezés alkalmával az illető tanár előtt felmutatandó.

12. Szegénysorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek az első tanféléven túl a tandíj lefizetése alól felmentést nyerhetnek.

Az egyszer elnyert *tandíjmentesség* az összes hátra-

levő évfolyamokra szól. Elveszti azonban az illető növendék a tandíjmentességet, ha az előmenetelben felötlő hanyatlást tanusít.

13. Minden rendes növendék részére az intézetbe való felvétele alkalmával *arczképes* — 2 koronás bélyeggel ellátott *felvételi igazolvány* állittatik ki, mely az egész négy évi tanfolyamra szóló beiratási rovatokkal van ellátva.

A rendkívüli látogatók *arczképes igazolványt* nem kapnak, felvételök, tanfélévről-tanfélévire, külön 30 filléres bélyeggel ellátott *«igazolvány»*-on tanusíttatik.

14. A növendékek minden tanfélév elején, az előadások megkezdésekor, igazolványuk felmutatása mellett az illető tanároknál jelentkezni tartoznak.

A gyakorlatokhoz szükséges *eszközöket* a növendékek a tanárok utasításai szerint az oktatás megkezdésekor beszerezni kötelesek.

15. Állami *ösztöndíjak* elnyerésére évenként pályázat hirdettetik, de e pályázaton csak oly *szegénysorsú* növendékek vehetnek részt, a kik már legalább egy tanféléven át intézeti tanulmányaikat sikeresen folytatták. Az ösztöndíjak csakis egy-egy tanévre szólnak.

Internatus az intézetben nincs.

16. A tanév folyamán a jelesebb növendékek között *jutalom-* és *szorgalom-*díjak osztatnak ki, melyekről az illető növendékek külön hivatalos igazolványt kaphatnak. Művészeti és iparművészeti feladatok megoldására nézve pedig *pályadíjak* tűzetnek ki: a pályanyertes művek az intézeti könyvtár tulajdonába mennek át. Ezeken kívül a növendékek *szünidei* munkálataiból — az önálló iskolán kívül való munkálkodás serkentésére — ugyancsak a növendékek munkatárának gyarapítására, *tanulmánymunkák vétetnek meg*.

A magasabb tanfolyambeli jelesebb növendékek rendszerint külföldi tanulmányúti segélyben részesülhetnek.

A tájképfestészeti kirándulások költségei az intézet pénztárából fedeztetnek.

17. A rendes növendékek minden egyes csoportjára nézve ú. m.: 1. a rajztanár- illetőleg tanítójelöltek; 2. a rajztanítónő-jelöltek; és 3. a művésznövendékek részére a tanári testület félévenként külön-külön *tanórarendet* állapít meg, melyet az illető növendékek betartani kötelesek.

18. A *rendes* növendékek részére előirt *tanórarendtől való eltérést* csak a tanári testület engedheti meg.

A *rendkívüli* növendékek részére ama tantárgyak kötelezők, a melyeknek hallgatása vagy gyakorlása céljából a felvételt kérelmezték.

19. A növendékek szorgalmuk és haladásuk szempontjából tanfélévenként osztályozás alá esnek, mely célból a tanfélév alatt készített *rajzaikat és festményeiket* az illető szaktanároknak *beszolgáltatni tartoznak, ellenkező esetben e tárgyakból osztályzatot nem nyerhetnek.* Osztályozás után a beadott munkák a növendékeknek rendszerint visszaadatnak, a tanárok azonban jogosítva vannak azokat egészben vagy részben az intézet növendék-munkatára vagy az iskolai kiállítás számára *visszatartani.*

A *kötelező* gyakorlati és geometriai tantárgyakból a *tanár-, tanító- és tanítónőjelöltek* minden tanfélév végén vizsgálatot tesznek.

Oly tanár-, tanító- és tanítónőjelölt, ki a *magyar irodalmat, a nevelés- és tanítástant, továbbá bármely rendes növendék, ki a művészetek történetét és a bonczalaktant* a megfelelő osztályban nem rendesen látogatja, ezen tárgyból szabályszerű vizsgadíj befizetése mellett vizsgálni kötelesek.

20. A kik a *kötelező vizsgálatokat* bármily oknál fogva elmulasztják, vagy egyes tantárgyakból kielégítő osztályzatot nem nyernek — *pótvizsgálatot* tartoznak tenni.

A *javító vagy pótvizsgálati díj* tárgyanként 5 korona.

A pótvizsgálati díj lefizetése alól való felmentésnek csak oly esetben lehet helye, ha az illető a vizsgálatról való elmaradását kellően igazolni tudja.

Ha valamely növendék több tantárgyból elégtelen osztályzatot kap, az egész *tanév ismétlésére* utasítható. — Megfelelő tehetség hiánya — vagy hanyagság esetében a tanári testület kimondhatja, hogy az illető az intézetbe többé *fel nem vétetik*.

A *rendkívüli* növendék *felvétele megtagadható* a legközelebbi félévkor abban az esetben is, ha az önként választott tantárgyai valamelyikéből nem kielégítő szorgalmat tanusít.

Az *osztályzatok* és szorgalmi jegyek fokozata: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen.

21. Az *osztályozást* az egyes szaktanárok végzik s azt, a végeredményt megállapítandó tanártestületi összes ülés előtt, az «*osztályozási füzetekbe*» ideiglenesen bejegyzik. A «*minősítvényi könyvbé*» bevezetett, véglegesen megállapított érdemjegyeket pedig az illető szaktanárok sajátkezű aláírásukkal hitelesítik.

Ebből a *minősítvényi könyvből* a rendes növendékek minden tanfélév végén *tanbizonyítvány* alakjában kivonatot kapnak. Ily tanbizonyítványra a *rendkívüli* növendékek igényt nem tarthatnak, hanem e helyett *látogatási bizonyítványt* nyerhetnek. A kik ezt kivenni óhajtják, ezt az igazgatóságnál a szabályszerű bélyeg átadása mellett külön kérni tartoznak. A felvételi vizsgálatokról bizonyítványok nem adatnak ki.

A *tanbizonyítványra* 30 filléres, a *látogatási bizonyítványra* pedig 1 koronás okmánybélyeg szükséges. *Katonai-ügyben* kiadott látogatási bizonyítvány bélyegmentes.

A tanévről kiadott nyomtatott *Értesítőből* az igazgatóságnál minden növendék egy-egy példányt átvehet.

22. A tanfolyam bevégzéséről a növendékeknek vég-

bizonyítvány nem adatik ki. Ezt a rajztanár, illetőleg rajztanító- és rajztanítónő-jelöltekre nézve a tanfolyam végével letehető képesítő vizsgálat alapján kiadott oklevél pótolja.

23. *A tanórák rendes és pontos látogatása* a növendékek egyik legfőbb kötelessége. A tanítás mindennemű zavarása szigorúan kerülendő. A rend ellen vétőket a tanár a teremből kiutasíthatja.

24. *A tanórák elmulasztása igazolandó.* Ha az elmaradás csupán egyes órákra terjedt, akkor az igazolás az illető *szaktanároknál*, hosszabb elmaradás ezen kívül az *igazgatóságnál is igazolandó.* Úgy a tanároknak, mint az igazgatóságnak jogában áll a mulasztás igazolására írásbeli bizonyíték felmutatását követelni. Ha a növendék olyan betegségbe esik, a melyből való felgyógyulása előre láthatólag huzamosabb időt vesz igénybe, akkor az esetről az igazgatóság azonnal értesítendő.

Betegség, vagy előre nem látható akadály esetén kívül a növendék az előadásokról csak *előzetesen* nyert *engedély* alapján maradhat el. Ily engedély egyes órákra az illető szaktanároktól, ennél hosszabb időre az igazgatótól vagy helyettesétől kérendő. Huzamosabb *betegség* orvosi bizonyítvánnyal igazolandó.

25. *A tantermekben az oktatási időn kívül* a növendékek csakis avégből tartózkodhatnak, hogy ott magán-szorgalmi gyakorlatokat folytassanak. E célból a tantermek, a szünnapokat kivéve, naponkint reggeli 7 órától esti 7 óráig nyitva vannak.

26. *A folyosókon és az intézet bejáratában* való *céltalan tartózkodás* vagy csoportosulás, továbbá a tantermekben vagy a folyosókon való *zajongás*, végül a tantermekben való *dohányzás tiltva van.* Az oktatás ideje alatt egyik tanteremből a másikba való járás-kelés szintén tilos.

27. A tanulmányok egyik kiegészítő részét képezi az intézeti könyvtár használata is.

A növendékek a könyvtárban őrzött műveket az olvasó-teremben kívánságukhoz képest tanulmányozhatják, azoknak kezelésénél és forgatásánál azonban a rongálást kerülni és használat után a kivett művet sértetlenül (a műlapokat rendbe szedve) beszolgáltatni tartoznak.

Egyes művek az intézeten kívül való használatra is kiadhatók, ezeket azonban *14 napnál hosszabb ideig senki magánál nem tarthatja*. Értékesebb — különösen illusztrált művek — az intézeten kívüli használatra rendszerint ki nem adhatók.

Az a növendék, ki a könyvtárban kifogás alá eső magaviseletet tanusít, vagy a könyvtári szabályok ellen vét, a könyvtár látogatásától ideiglenesen vagy végleg eltiltatik. Az okozott károkért az illető növendék kártérítéssel tartozik.

XII.

KIVONAT

A KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATI SZABÁLYZATBÓL.

1. Hazai iskoláknál vagy tanintézeteknél rajztanításra csak szabályszerűen képesített egyének alkalmazhatók.

2. A rajztanításra képesítő vizsgálatok külön országos bizottság előtt tartatnak meg.

A vizsgáló bizottság hivatalos pecsétjén Magyarország koronás czimere látható ezzel a körirattal: Az országos magyar királyi rajztanárvizsgáló bizottság pecsétje.

3. A képesítés nemei:

A) *Középiskolai tanári képesítés*. A művészeti rajz- és a mértani rajznak a középiskolákban való tanítására. Ugyanezen képesítés kiterjed a felső ipar-, ipari szakisko-

lák és nőipariskolákra, valamint a középiskolákkal egyenrangú vagy azoknál alsóbb iskolákra.

B) *Polgári iskolai tanítói képesítés.* A művészeti rajz- és a mértani rajznak a polgári, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbbfokú iskolákban való tanítására.

C) *Polgári iskolai tanítónői képesítés.** A művészeti rajz- és a mértani rajznak a polgári, valamint ezekkel egyenrangú iparoktatási és alsóbb fokú leányiskolákban való tanítására.

4. A rajztanításra képesítő vizsgálatok a következőképpen tagozódnak:

I. Első alapvizsgálatra.

II. Második alapvizsgálatra és

III. Szakvizsgálatra.

Minden egyes vizsgálat megint két részre oszlik: a zárthelyi vizsgálatra és a szóbeli vizsgálatra.

A rajztanításra képesítő vizsgálatok Budapesten, az orsz. m. kir. rajztanárképző intézetben, évenként június hó második felében, az ismétlő, javító vagy kiegészítő vizsgálatok ugyanott június hó második felében s ezen kívül szeptember és január hó első felében tartatnak meg.

5. A *középiskolai tanári* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: középiskolai (gymnasiumi vagy reáliskolai) érettségi bizonyítvány** és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet négy évfolyamának elvégzése. Részletezve:

I. *Az első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a középiskolai érettségi vizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet második évfolyamát rendesen látogatták.

* Tanítóképző intézeti alkalmazásra oly rajztanítónőknek lehet igényük, a kik egy tál elemi népiskolai tanítónői oklevelet szereztek.

** Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem érvényes.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az első alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet harmadik évfolyamát rendesen látogatták.

III. A *szakvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a második alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet negyedik évfolyamát rendesen látogatták. Ezen vizsgálatokra «tanárnő»-jelöltek is bocsáthatók ugyanily feltételek mellett.

A *polgári iskolai tanítói* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: elemi iskolai tanítói oklevél (esetleg középiskolai érettségi* bizonyítvány), és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet négy évfolyamának elvégzése. Részletezve:

I. Az *első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik elemi iskolai tanítói oklevelet (esetleg középiskolai érettségi bizonyítványt) szereztek és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet második évfolyamát rendesen látogatták.

II. A *második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az első alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet harmadik évfolyamát rendesen látogatták.

III. A *szakvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a második alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet negyedik évfolyamát rendesen látogatták.

A *tanítónői* képesítő vizsgálatra való bocsáttatás általános feltétele: 1. elemi tanítónői oklevél (esetleg középiskolai érettségi bizonyítvány) és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet négy évfolyamának rendes látogatása; 2. a felsőbb leányiskola hatodik** osztályának elvégzése és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet egy előkészítő osztállyal kiegészített rendes négy évi tanfolyamának látogatása. Részletezve:

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem elegendő.

** Valamely közép- vagy polgári iskola hatodik osztályának elvégzése, avagy más hasonértékű hat osztály alapul el nem fogadható.

I. *Az első alapvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók:

a) kik elemi tanítónői oklevéllel, vagy középiskolai érettségivel bírnak és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet második évfolyamát rendesen látogatták,

b) kik a felsőbb leányiskola hat osztályát végezték és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézetnek előkészítő és két rendes évfolyamát látogatták.

II. *A második alapvizsgálatra* bocsáthatók, kik az első alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet harmadik, illetőleg, az előkészítő osztálylyal együtt, negyedik osztályát rendesen látogatták.

III. *Szakkvizsgálatra* oly jelöltek bocsáthatók, kik a második alapvizsgálatot letették és az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet negyedik, illetőleg, az előkészítő osztálylyal együtt, ötödik évfolyamát rendesen látogatták.

Magántanulók, illetőleg oly jelöltek, kik szakképzettségüket nem az orsz. m. kir. rajztanárképző intézetben nyerték, a középiskolai tanári, vagy tanárnői, illetőleg polgári iskolai tanítói és tanítónői első alapvizsgálatra csak miniszteri engedélylyel és akkor bocsáthatók, ha okmányilag kimutatják, hogy hasonló célú felsőbb tanintézetben megfelelő időt töltöttek. Ily jelölteknél is, az általános műveltségi előfeltétel: a középiskolai tanári (tanárnői) képesítésre az érettségi bizonyítvány, a polgári iskolai tanítói képesítésre a tanítói oklevél, esetleg középiskolai érettségi bizonyítvány* és a polgári iskolai tanítónői képesítésre: elemi iskolai oklevel, esetleg középiskolai érettségi bizonyítvány vagy legalább a felsőbb leányiskola hatodik osztályának elvégzése.**

Különösen méltányolható esetekben a vizsgálóbizottság véleményének meghallgatása után a miniszter megengedheti a két alapvizsgálatnak közvetlen egymás utáni letetését.

* Kereskedelmi isk. érettségi bizonyítvány nem elegendő.

** Más hasonló értékű hat osztály alapul el nem fogadható.

A második alapvizsgálat és a szakvizsgálat között azonban egy évi időköz betartandó.

Közvetlenül a második alap- vagy szakvizsgálatra való bocsátásnak helye nincs.

6. A képesítő alap- vagy szakvizsgálatra jelentkezésnek határideje rendszerint április 15-ike: a javító vizsgálatra való jelentkezés határideje augusztus vagy december hó 15-ike, mely időpontig a szabályszerűen felszerelt és bélyegelt s az «orsz. m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság»-hoz címzett kérvényeket, a bizottság elnökénél kell benyújtani.

Az első alapvizsgálatra bocsátás iránti folyamodványhoz melléklendők:

a) a jelentkező rövid életrajza, melyben különösen kiképeztetésének főirányát, menetét és az arra fordított időt kell jeleznie;

b) a jelentkezőnek születési bizonyítványa, melylyel igazolja, hogy legalább tizennyolczadik életévét betöltötte;

c) a jelentkezőnek általános és szakbeli előképzettségét igazoló szabályszerű bizonyítványai;

d) hatósági orvos által kiállított bizonyítvány, mely a jelentkezőnek a rajztanítóságra testileg alkalmas voltát igazolja;

e) ha a jelentkező az orsz. m. kir. rajztanárképzőintézet vagy más hasonló tanintézet növendéke; a megfelelő iskola igazgatója, ha közszolgálatban áll, előljárósága, különben pedig közhatóság által kiállított erkölcsi bizonyítvány;

f) esetleg valamely tanintézetnél rajztanítói minőségben folytatott működéséről szóló bizonyítvány;

g) a vizsgadíjnak lefizetéséről szóló nyugtatvány és a jelölt által kitöltött jelentkezési ív.

A folyamodványban a jelentkezőnek ki kell jelentenie, hogy a képesítések melyik nemét kívánja megszerezni.

A második alapvizsgálatra bocsátásért való folyamodványhoz az első alapvizsgálat sikeres letételét igazoló értesítőn kívül, még az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet harmadik évfolyamának rendes látogatásáról bizonyítvány csatolandó; ha pedig a jelentkező nem a nevezett intézet növendéke, a második alapvizsgálat tárgyaiból való készült-ségét igazoló dolgozatok s az első és második alapvizsgálat közötti időnek mikénti eltöltéséről okmányok melléklendők.

A szakvizsgálatra bocsátásért szóló folyamodványhoz a második alapvizsgálatról szóló értesítő és az orsz. m. kir. rajztanárképző negyedik évfolyamának rendes látogatásáról bizonyítvány csatolandó.

A kik nem az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet növendékei, azok a második alapvizsgálatról szóló értesítőn kívül mellékelni tartoznak a második alapvizsgálat és a szakvizsgálat közti időnek mikénti eltöltését igazoló okmányokat.

7. Javító vizsgálatot legfeljebb két tárgyból lehet tenni. Hogy a két tárgyból megbukott jelölt rövidebb vagy hosszabb idő múlva bocsáttatik-e javító vizsgálatra, arra nézve esetről-esetre a vizsgáló bizottság határoz.

A ki kettőnél több tárgyból tanusít elégtelen eredményt, teljes ismétlő vizsgálatra utasíttatik. Ennek idejét szintén a vizsgáló bizottság határozza meg.

Oly polgári iskolai rajztanító-jelölt, ki az alapvizsgálatokra elemi tanítói oklevele alapján bocsáttatott és időközben érettségi vizsgát tett, mint középiskolai rajztanár-jelölt folytathatja a vizsgálatokat.

Oly okleveles polgári iskolai rajztanító pedig, ki érettségi vizsgálatot rajztanítói oklevelének megszerzése után tett, és érettségi bizonyítványa alapján kívánja megszerezni a középiskolai oklevelet, az csupán «kiegészítő» azaz a középiskolai tanári szakvizsgálat letételére köteleztetik.

Ellenben oly rajztanítónő jelölt, ki akár polgári iskolai rajztanítónői alapvizsgálata, akár ugyanily minőségben tett szakvizsgálata után, az időközben szerzett érettségi bizonyítványa alapján, középiskolai rajztanári oklevelet kíván szerezni, ezen magasabb fok összes vizsgálatait letenni köteles.

8. A jelölt kivánságára, az alap- és a szakvizsgálatokról külön-külön a vizsgáló bizottság elnöke és jegyzője által aláírt és a vizsgáló bizottság pecsétjével ellátott «Értesítő» adatik ki.

A szakvizsgálat sikeres kiállása esetén az elnök, a jegyző és a vizsgáló bizottságnak legalább három tagja által aláírt, nemkülönben a vizsgáló bizottság pecsétjével ellátott szabályszerű «képesítő oklevél» állíttatik ki.

9. Mindennemű folyamodványra egykoronás bélyeg, minden egyes mellékletre pedig (a vizsgálati díjról szóló nyugtatványt kivéve), a mennyiben már bélyeggel ellátva nincsen, 30 filléres bélyeg ragasztandó.

Az első és második alapvizsgálat után 25—25 korona jár, a szakvizsgálat vagy kiegészítő vizsgálatért pedig 50 korona fizetendő, mely utóbbi összegben az oklevél kiállítási díja is befoglaltatik.

Javító vizsgálatért 20 korona díj jár.

Külföldön nyert oklevél honosítási díja 25 korona. Ehhez esetleg szükséges kiegészítő vizsgálatért: 25 korona vizsgálati díj fizetendő.

Minden ismétlő vizsgálatért annak megfelelő egész díj jár.

A vizsgálati díjak alól felmentésnek helye nincs; ha a jelölt a vizsgálat tényleges megkezdése előtt visszalép, a befizetett vizsgálati díjat visszakapja.

A vizsgálati díjak az elnök megbizottja kezéhez szolgáltatandók, ki az átvételt nyugtázza és a befolyt díjakról külön jegyzéket vezet.

10. A vizsgálatok magyar nyelven tartatnak.

A zárthelyi gyakorlati vizsgálatokon minden tárgyból a csoportok részére megállapított egy vizsgálati feladat megoldása kivántatik; a szóbeli vizsgálatoknál a jelölthöz minden tárgyból rendszerint több kérdés intézhető; három kérdésre minden jelölt igényt tarthat.

A zárthelyi vizsgálati feladatok az albizottságokban a vizsgáló bizottsági tagok együttes megállapítása alapján tüzetnek ki. Ugyanazok gondoskodnak a vizsgálatok szabályszerű lefolyásáról, melyről a kitűző és ellenőrző tagok jegyzőkönyvet vesznek fel.

A feladatok kitűzése írásban, rajzban, szóbelileg vagy modellek beállítása útján történik. A vizsgálati feladatok megoldásánál jegyzetek vagy segédművek használata tilos.

A gyakorlati tárgyak vizsgálatánál a vizsgázók helyei sorshuzás alapján jelölhetőek ki.

A képesítő vizsgálat mind a három főrésze, összesen és egyenkint akkor tekinthető sikerültnek, ha a jelölt az egyes tárgyakból legalább is «elégészes» érdemjegyet nyert. Ellenkező esetben javító vagy ismétlő vizsgálatra utasíttatik.

Az egyes vizsgálatokra megszabott tárgyak alul fölmentésnek egyáltalán nincs helye.

11. A beérkezett kérvények felett a vizsgáló bizottság dönt.

Az elnök kötelessége a bizottságot akkor is egybehívni, ha a kitűzött időre csak egy jelölt jelentkeznék is vizsgálatattételre.

A jelölt kérvényének elintézéséről hivatalosan értesítetik, ugyanakkor a rajztanításra képesítő vizsgálatok szabályzatának egy példánya részére megküldendő.

Az egyes vizsgálatok menetéről az elnök törzskönyvet és jegyzőkönyveket vezet, a kiszolgáltatót oklevelekről pedig sorkönyvet.

12. Külföldön szerzett rajztanári, rajztanítói, vagy rajztanítónői oklevelek vagy ezekkel egyenértékű okiratok Magyarország területére csak akkor válnak érvényesekké, ha azokat a bizottság javaslatára a vallás- és közoktatásügyi miniszter honosítja.

Honosításra a bizottság a külföldi oklevelet a következő feltételek mellett ajánlja:

a) Ha az oklevél tulajdonosa a honosíttatni kívánt okiratot, melynek a rajztanári, illetőleg a tanítói, vagy tanítónői vizsgákkal egyenértékű vizsgálatokon kell alapulnia, eredetiben bemutatja.

b) Eredetiben csatolt okiratokkal igazolja, hogy előképzettsége tökéletesen megfelel azon követelményeknek, melyek e szabályzat 5. §-ában körül vannak írva.

A mennyiben a bizottság a folyamodvány mellékleteinek megbirálása után, a kiegészítő vizsgálatot szükségesnek itélné, úgy a folyamodó a kijelölt tárgyakból vizsgáznia tartozik.

A honosítás igazolása az eredeti okiratra rávezetendő.

Az alapvizsgálatok és a szakvizsgálat tárgyai:

1. Alakrajz.	7. Ábrázoló geometria.
2. Ékítményes rajz.	8. Látszattan.
3. Csendélet, rajz és festés.	9. Művészetek története.
4. Iparművészeti rajz és tervezés.	10. Bonczalaktan.
5. Építészeti rajz, stil- és alaktan.	11. Magyar irodalom.
6. Mintázás.	12. Pedagogia.

Budapest, 1905 június hó 30-án.

Az igazgatóság.

TARTALOM.

	Oldal
I. LOTZ KÁROLY	3
II. Az év történetéből	15
III. Az intézet tantervei	20
IV. A tantervek részletezése	23
Alakrajz és festés.....	23
Ékitményes rajz.....	25
Csendélet-rajz és festés	26
Iparművészeti rajz és tervezés	28
Építészeti stíl- és alaktan	31
Mintázás	33
Geometriai tárgyak	34
Művészetek története.....	38
Bonczalaktan és rajz	38
Magyar irodalom	39
Pedagogia	40
V. Az intézet vezetősége	43
VI. Az intézet tanszemélyzetének beosztása	43
VII. Rajztanárvizsgáló bizottsági tagok	47
VIII. A képesítő vizsgálatok eredménye	48
IX. A növendékek névsora	50
X. Statisztikai adatok	60
XI. Kivonat az intézet felvételi- és rendszabályaiból	63
XII. Kivonat a képesítő vizsgálati szabályzatból	71

